Spejder Jul 1950

Spejder-Jul 1950

Spejder-Jul indeholder:

For- og bagside: Spejdere i sne. Farvefotos: Rasmus Nielsen.

3. omslagsside: Buller og Knos opfinder. Tegneserie af Philipsen.

Den hellige flamme. Af Esther Skiøt-Pedersen.

Danmarks stemme. Digt af Carl Stuhr.

Saadan fejres julen i andre lande. Af E. Th. Bjørn.

Scott's sidste sydpolsfærd. Ved Kai de Cros Dich.

En stranding. Af H. K. Sandholdt.

Jubilæumslejren ved jubilæumsbyen. Billedsider ved Kai de Cros Dich.

Østre leden til kebnekaises sydtop. Af Torkel Vøgg.

Den rigtige bus. Af Cai Schaffalitzky de Muckadell.

Gammelnordisk jul. Af. Chr. Rosenmand.

Far havde ret. Af Annesofie Hermann. Illustratorer: Aage Gotved og Thora Lund.

★

Redigeret af Gunnar Ipsen.
Udgivet af KFUM-Spejderne i Danmark,
Det Danske Spejderkorps,
Det Danske Pigespejderkorps
og KFUK-Spejderne i Danmark.
1950.

DEN HELLIGE FLAMME

Af Esther Skiøt-Pedersen

Tegning af Aage Gotved

HAR I læst om den italienske kriger, der efter indtagelsen af Jerusalem svor at ville bære et brændende lys, han som den dygtigste kriger havde fået lov at tænde ved Kristi grav, helt til Florens. Og han udførte virkelig sit forehavende, men det kostede ham mange anstrengelser og ofre, og han blev fuldstændig til grin for mennesker. Undervejs blev han plyndret og overfaldet af røvere, der stjal hans rustning og hest og overlod ham en gammel krikke og en ussel kutte — og således kom han ridende »baglæns« på krikken for at skærme flammen — og blev selvsagt til grin, hvor han kom frem. Men hele den kamp og al den møje for at bevare flammen brændende gjorde, at han fra at være en rå, beregnende og egoistisk kriger blev til et varmhjertet og ædelt menneske, der kunde tænke på andre og hjælpe de nødlidende — og også blev værdig til at tage imod sin hustrus kærlighed, som han tidligere havde trampet på.

Alt dette fortæller *Selma Lagerlöf* så meget mere spændende i sin legende »Flammen«, så der kan I læse mere derom. Men det, jeg vil sige jer med dette, er, at I inden i jer også har en *hellig Flamme*, og det er *Guds hellige ånd*. »Vogt på den betroede skat,« siger apostlen *Paulus* til sin unge ven *Timotheus*. Når I leger skattejagt, er der ikke grænser for, hvor hårdt I kan kæmpe for at vogte den skat, I er blevet sat til at passe på. Sådan skal I kæmpe for det hellige, der er nedlagt i jer, alt det, I har fået fortalt om Gud, om Jesus Kristus, og som står i vores bibel.

Vi nærmer os jul, og alt det, I hører om Jesus i julen, er noget stort og helligt, der er betroet jer.

Der kan også i dag være mennesker, der vil plyndre jer for den skat og slukke flammen og vil gøre jer til grin, fordi I vil bevare den; men så skal I kæmpe for at holde flammen klar og brændende ligesom ridderen.

En flamme skal lyse og varme og være brændende, ellers er det jo ikke længere en flamme. Den skal stadig have næring, ellers går den ud. Den næring får I, når I beder til Gud og stadig lytter til, hvad der fortælles om Jesus Kristus, eller læser om ham — og når I vidner om ham for jeres kammerater. En skat, der er gravet ned i jorden, eller en flamme, der ikke længere er brændende, er værdiløs. Sådan bliver »den betroede skat« inden i jer også uden værdi, hvis I graver den ned. Lad den komme frem i lyset og stråle for mennesker — og tjener dermed Gud. Begynd nu i julen. Juletiden giver dig rig lejlighed dertil — og start så det nye år med at opfylde de løfter, du giver Gud.

Velsignet jul!

Danmarks stemme

Af CARL STUHR

I unge, som søger med åbne sind
at trænge i julens budskab ind,
at lytte i stilhed til tidernes gang
og fange de toner fra slægternes sang,
som lyder, når år går på hæld,
til jer jeg kommer i kvæld,
at ret I kan høre jert fædrelands røst,
som brøler, når bølger slår ind imod kyst,
som suser med stormen i træernes kroner,
som klinger i glade fuglesangstoner —

Unge i nord,
lyt til mit ord!

— — I svundne tider, da kæmperne sad
bænket på rad
og veksled ved mjøden dådfulde ord,
lovende Thor,
da kendte man ikke til julens fred,
når sne daled ned
og året sang på det sidste,
for da var der ingen, der vidste,
at Gud kom til jord,
nej, her imod nord
lå en is, som først skulle briste.

På drageskibe med bugnende sejl
over havets spejl
stævned vi ud for at kæmpe,
men da kom en munk for at dæmpe
de oprørte sind,
han vandrede ind
i vort land og beretted i manende ord
om en stærkere helt end Thor...

Der var mange, som vendte ham
ryggen og gik,
men nogle han fik
til at følge helten, den hvide Krist,
ja, jeg siger for vist,
kraftige kæmper bøjede knæ
for et kors af træ.
Og mens de stejle, når året løb ud
fejred deres Gud,
solen ved solhvervstide,
sad *de* side om side
i skær af lys fra et alterbord,
lyttende tavse til munkens ord
om Gud, der sendte sin søn til jord,
mens himmelske kæmper forkyndte,
at Frelserens gerning begyndte.

— — Århundreder gik,
mens sæd og skik
skifted heroppe i norden;
kirker vi fik,
riddere gik
med korset ud over jorden.

Atter vi står foran julens dør.
Vis, hvad *I* tør.
Tør I som kæmper og riddere gå
ranke i frelserens følge,
trodsende modgangens bølge?
Tør I velsigne, hvor andre vil slå?

Spurgt jeg har,
giv Gud jert svar;
men vil I gøre Danmark gavn
så holder jul i Jesu navn!

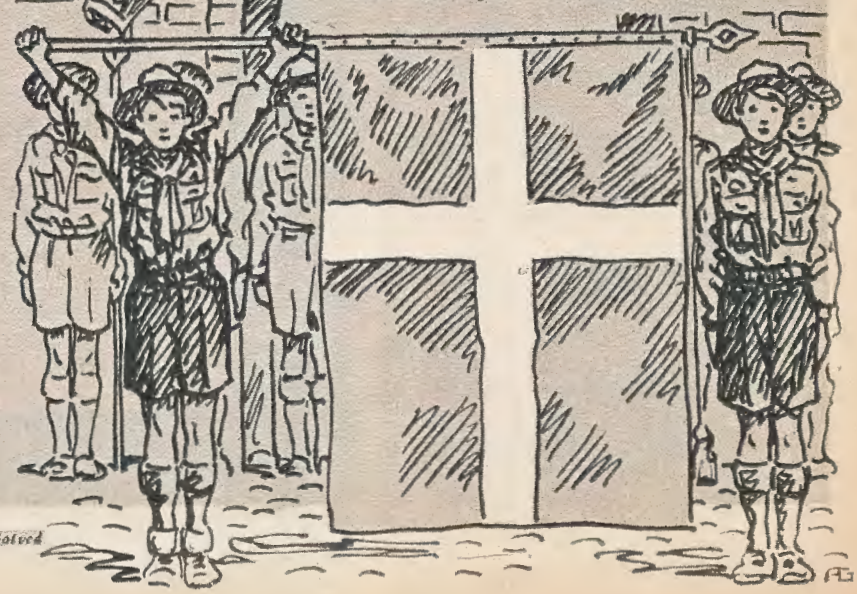

Tegning af Asger Gotved

Saadan fejres julen i andre lande

Af E. Th. Bjørn

Lillesøster er kommet op at ride på den allerstørste Julebuk.

ET af de steder, hvor Julen først holder sit festlige indtog, er i *Australien*. Det er midt i højsommeren. Græshopperne synger, og store firben soler sig paa træstammerne. Folk gaar klædt i tyndt, hvidt tøj og med bredskyggede hatte for ikke at faa solstik. Kirker, butikker og mange huse er pyntet med acacia- og eucalyptusgrønt. Når solen går ned med sin strålepragt, tændes der kulørte lamper i haverne og på verandaerne — og så holdes der jul.

De brune papuabørn, som bor langs *Ny Guineas* dunstfyldte, varme bredder, skynder sig julemorgen styrket af palmestænger hen til skolen for at hente deres gaver. Skolestuen er pyntet med store palmeblade og strålende krotonblomster. Midt i stuen står et lille palmetræ overdrysset med bomuldstotter, der skal forestille sne under den klare, blå, tropiske himmel. Der synges julesalmer, og en munter fest følger med morsomme lege, og når mørket falder på, bliver der tændt lys i brogede papirlygter, og et fyrværkeri afbrændes.

Mexicanerne begynder at feste allerede ni dage før jul, hvor de går i store optog fra hus til hus og synger julesange. Julegodterne, og dem er der mange af, lægges i pinata'en, en dukke af brændt ler, som hænger ned fra loftet. En efter en får børnene bind for øjnene, drejes tre gange rundt, får stok i hånden, og nu gælder det om at slå pinata'en itu. Den, det lykkes for, får en gave, og alle styrter sig over godterne, som drysser ud af lerdukken.

I *Argentina* stønner man af varme i december måned, men juletræ skal der alligevel til. Som regel er det en bjergfyr eller et kunstigt træ, der laves af ståltråd og pyntes med kristtorn og hønsefjer, der er farvet grønne. Lys skal der også på træet, men de hænger som regel med spidsen nedad, når de skal tændes. Så varmt er det! Under solsejlet uden for Huset gør man forsøg på at spise lidt kalkun og et stykke af den krydrede emponadas, der består af finthakket kød med oliven og forskellige krydderier, som er indbagt i en dejg, der har form som en halvmåne.

Ikke underligt, at den engelske Santa Claus ser spekulativ ud — han har meget at gøre, og det skal helst gøres rigtigt!

Ved New Yorks kæmpejuletræ med skyskrabernes oplyste Vinduer omkring sig synger messedrengenes kor julens sange.

Mærkeligt for europæere er det også i en helt anden verdensdel, i *Ægyptens* større byer Alexandria og Cairo, at se julenisser, sådan som vi også kender dem, med tykt tøj og vatskæg pynte op i butikkernes vinduer, medens det er 45 graders varme udenfor.

Fra al denne varme flygter vi til vor egen verdensdel og besøger vore to nabolande *Sverige* og *Norge*.

På den anden side Øresund og langt op mod Lapland fejres julen omtrent som herhjemme. Juleaftensdag er der julebøn i de svenske kirker, og før eller efter kirkegangen styrker man sig ved, at man „doppar i grytan", d. v. s., at brødet dyppes i suppen i gryden, hvor juleskinken er kogt.

Juletræet er aftenens strålende og fest-

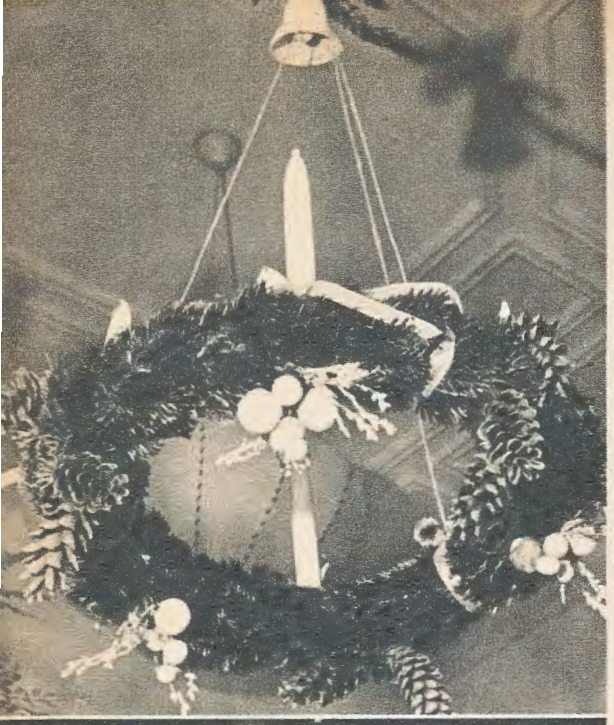

I mange lande er den smukke skik med ophængning af en adventskrans med fire lys — eet for hver søndag i advent — taget op. 1. Søndag i advent, 5 uger før juledag, tændes det første lys.

lige oplevelse, og senere spises ludfisk, en slags udblødt tørfisk, og juleskinke. Også risengrød med mandel i kommer på bordet.

Julemorgen må man tidligt op. Allerede kl. 8 holdes „julottan" i kirkerne, og på landet, hvor man kører til kirke i kaner, er der en festlig Stemning over denne køretur til den lille oplyste landsbykirke. Julen varer til „trettondagen", hellig tre konger, hvor udklædt ungdom går i optog fra gård til gård ude på landet.

I *Norge* varer julen ikke blot til hellig tre konger, men til tyvendedagen, den 13. januar.

I denne lange juletid aflægges besøg på gårdene og i nabobygderne, der ellers nok til hverdag kan ligge afsondrede og indesneede. Her træffer slægt og venner sammen, og snakken går muntert i storstuen, hvor der er fyret op.

Kaffen kommer på bordet efter et solidt måltid, og mange lækre kager følger med den, både store, runde julekager og småkager, „fattigmanden", „hjertetakk" og hvad de ellers hedder. Fjorten forskellige kan der være! Man kan med dette på bordet da heller ikke risikere at „bære julen ud".

At man ikke må det, benytter drengene sig af. De „går julebuk" fra hus til hus i mærkelige udklædninger og får kager og godter for deres sang.

I Bergen tager drengene ud fire og fire sammen og synger i gårdene. En af dem bærer en julestjerne på en stang, medens de tre andre er de hellige tre konger.

I *Island* går man også lige til hellig tre kongers aften på gæstebud hos hinanden på gårdene. Julemaden er røget lammelår og tørfisken, der kan være så stærkt tørret, at der må økse til for at sønderdele den, før den skal koges.

Andre lækkerier er hajkød, der har ligget i en stengrav i flere måneder, og hvalspæk opbevaret i syrnet mælk og ikke at forglemme den islandske nationalret „skyr", en slags tykmælk.

Juleaften samles på de afsides gårde folkene med deres husbond og hans familie. Den gamle huspostil tages frem, julevangeliet læses, og de gamle julesalmer synges.

Julegaverne er som regel hjemmelavede, der er jo langt til købstadens butikker, og ofte må man begynde på dem flere måneder før jul.

Polareskimoerne kan ikke skaffe sig juletræ, men saa rejser de i stedet en skindovertrukken båd på højkant og pynter den med kulørte papirstrimler og bånd. Og medens snestormen raser udenfor, og havet er frosset milevidt, medens dagslyset kun anes sparsomt i et par timer midt på dagen, glæder også de sig over julen og gør sig til gode med deres julemad.

Fra det høje nord tager vi sydpå til en rundtur i Europas andre lande.

Gennem juletræets fædreland *Tyskland*, hvor det første juletræ tændtes for kun 150 år siden, haster vi. Men selv fra ruinhobene i det, der engang var Tysklands byer, vil julesalmerne klinge og de gamle juleskikke leve op igen, så godt som det nu er muligt.

Hvad juletræet er i de protestantiske lande, er julekrybben for de katolske, og i det stærkt religiøse og gennemkatolske *Tyrol* er der en sådan lyssmykket krybbe selv i det fattigste hjem. Juletræet vinder dog også indpas, og der er nok at tage af her, hvor bjergenes sider er fyldt med de smukkeste juletræer, man kan tænke sig.

I *Østrig* lyder sangen overalt i julen, for østrigerne elsker ligesom sydtyskerne at synge.

En særlig skik, som også stammer fra Sydtyskland, og som foregår nytårsnat, er „blysmeltningen". Blyet smeltes i en ske over åben ild, og så hældes det smeltede bly i en skål vand. Herved fremkommer en række mærkelige fantasifigurer. Folk med særlige evner kan af disse figurers udseende læse fremtiden for den, der kastede blyet i vandet.

Vi tager en lille afstikker til *Rumænien*. Her er lillejuleaften en travl aften, hvor der aflægges besøg hos slægt og venner, og denne aften er også friernes aften, hvor de synger uden for den tilbedtes vindue. Julestemningen blødgør forhaabentlig hendes hjerte, så hun siger ja til sin tilbeder.

Juleaften tænder børnene lys i en stjerne og går i optog gennem gaderne. Nytårsaften er de ude igen, men denne gang med brogede buketter af papirblomster og farvede bånd. Med dem banker de de forbipasserende; det betyder lykke og held i det nye år.

I *Schweiz* har hver egn, hver kanton sine særprægede juleskikke. Både katolikker og protestanter har små juletræer, som anbringes på et bord og en julekrybbe *under* bordet. Julemanden kommer på besøg længe før jul — på St. Nicolausdagen den 6. december, som er en særlig festlig dag for børnene med uddeling af gaver og afsyngelse af en nicolaussang til ære for ham.

Til julemaden er det hønsene, som må lade livet og ikke gæssene som hos os, og risengrød får man kun, når man er syg. Til sidst serveres en mængde af de søde kager med og uden marcipan, som schweizerne er mestre i at fremstille.

Oppe i Alperne drager bønderne af sted på ski med brændende fakler til de andre gårde, hvor de bliver budt indenfor til en hjertestyrkning, før turen går videre under afsyngelse af forskellige julesange.

Italienerne fejrer ikke juleaften i hjemmene, men i kirkerne. Både i Roms 400 kirker, i de store katedraler og i de små

↖ **300 lys skinner fra det 15 m høje juletræ, som Oslo har givet London, og som er opstillet paa Trafalgar Square. Hundreder af engelske Børn skrev til den norske julemand om gaver.**

En svensk luciabrud har paataget sig at lakke julepakkerne til soldaterne i felten.

En svensk luciabrud i København synger Santa-Lucia-sangen.

landsbykirker knæler menigheden i skæret fra de mange lys omkring julekrybben. Hver menighed har sine egne juleskikke i kirken. I Santa Maria i Aracoeli bæres det stærkt juvelprydede jesusbarn, Il Bambino, i procession gennem kirken, og i den store domkirke i Milano læses messen efter den ældste kendte kristne gudstjenesteform, der kun anvendes dette ene sted i verden.

I de store italienske byer får politibetjentene julegaver. Forhøjningerne på gaderne, hvor de har deres post, bliver til hele små øer i trafikken dækket med gavepakker og vinflasker, som bilister og fodgængere anbringer dér.

Juleaften er fastedag i Italien, hvor man spiser fisk, juledag er der derimod kapuner på bordet.

Spanierne går juleaften til midnatsmesse i kirkerne. Hjemme bliver en julekrybbe, nacimiento, stillet frem. I den er anbragt små lerfigurer i omgivelser, der mere eller mindre minder om Bethlehem, sådan som man nu i Spanien tænker sig den lille by i det hellige land.

Nytårsaften samles folk på gader og torve, og alle har de en lille pose i hånden. I posen ligger tolv vindruer, og når de tolv klokkeslag forkynder årsskiftet, spiser spanieren en vindrue for hvert klokkeslag og ønsker imedens en række gode ønsker, som han håber vil gå i opfyldelse i det nye år.

De skønneste julekrybber fremstilles i *Frankrig*. De kan være hele små kunstværker, og særlig i Provence udstyres de med meget kunstfærdigt udførte små figurer, santons, af brændt ler.

I Paris strømmer folk til midnatsmessen i Madeleinekirken og Notre Dame, hvor de smukkeste julekrybber i hele verden er rejst omgivet af levende blomster. De gamle gregorianske vekselsange lyder, menigheden knæler i dyb stilhed, og det gamle julebudskabs jævne, men dog så betydningsfulde ord lyder fra højkoret: Se, jeg forkynder Eder en stor glæde, som skal vederfares alt folket. Eder er i dag en frelser født.

Sådan er Paris også, selv om de fleste turister kun kender byernes by fra en helt anden side.

Hollænderne fejrer julen næsten på samme måde, som vi gør det, men den er dog præget af, at de har en særlig festaften allerede d. 5. december, St. Nicolaasavond, hvor man giver hinanden gaver. De bliver bragt ind en ad gangen, og ingen ved, hvem giveren er. Det vigtigste er indpakningen. Modtageren skal tro, at han får noget helt andet end det, der virkelig er i pakken. En lille ting er f. eks. lagt i en stor kasse. Gaverne er også udstyret med små gemytligt drillende vers.

Butikkerne og de store varehuse har St. Nikolasudstillinger, hvor der er trængsel og travlhed og festlig stemning akkurat ligesom hos os i dagene lige før jul. Der bages også særlige St. Nikolaskager og laves slik af marcipan og andet sukkergodt.

Alt dette virker som en slags forskud på julen og er vel grund til, at julen har en lidt mere beskeden plads i Holland end hos os.

Og så tager vi til *England* med de mest rodfæstede juletraditioner, hvor juletræet har en svær konkurrent i misteltenen. Hver jul kommer der mængder af jernbanevogne med mistelten til London, akkurat som juletræerne kommer til København.

Den engelske julemand Santa Claus lægger julegaverne i børnenes strømper juleaften, når de er gået i seng, for derovre er juledag og ikke juleaften den store dag.

En smuk gammel skik består i, at børnene går fra hus til hus og synger, ofte flerstemmigt, gamle julesange, christmas carols. En anden særlig engelsk juleskik er opførelsen af julepantomimerne, hvor rollerne udføres af børn.

Det engelske julemåltids stærkt krydrede plumbudding, der tilberedes efter indviklede, århundredgamle opskrifter, er så eventyrlig ufordøjelig, at man må ønske, at den aldrig kommer på et dansk julebord, for over for risengrød, gåsesteg og plumbudding må selv en strudsemave give fortabt. Alverdens krydderier og frugter sammenblandet med oksetælle indgår i denne ret, der til overflod serveres glohed overhældt med brændende spiritus.

Og saa er vi hjemme ved vor danske jul, men hvor vi end vender os her på jorden i sne og is, under solens glødende stråler, dybt inde i de store skoves skygge, oppe blandt bjergene og nede i dalene, i hytterne og i paladserne — af sorte og gule, brune og hvide — fejres julen med den samme forventning og glæde og med den store begivenhed som midtpunkt, der begav sig i en stald i Bethlehem i de dage, da en befaling udgik fra kejser Augustus, at al verden skulle skrives i mandtal.

I alle lande går børnene sikkert på juleudstilling i de store forretninger.

Julemanden var også i Berlin. På julemarkedet i Lustgarten ses han her blandt tyske børn midt iblandt Berlins bombede bygninger.

I et specielt kage-tog i Liverpool ser vi Santa Claus. Toget rummede 50 tons julegaver.

Scott's sidste sydpolsfærd

Ved Kai de Cros Dich

Billederne er fra filmen om Scott, velvilligt udlånt af Eagle-Lion Film A/S.

»Det er vidunderligt at tænke, at kun to lange dagsmarcher vil bringe os til polen.«

UDEN FOR teltet en forrygende snestorm og 40° kulde, indenfor fem dødtrætte og udsultede mænd på vej hjem fra Sydpolen gennem de antarktiske ødemarker med den nedslående nyhed til kammeraterne i vinterkvarteret 275 km borte, at Amundsen havde nået målet før de. Ikke at det betød noget afgørende for Scott og hans folk, hvem der kom først til polen, for Scotts ekspedition var helt igennem af videnskabelig art, den gjaldt geografisk, fysisk og naturhistorisk forskning, men førstepladsen på Sydpolen ville unægtelig have kastet glans over færden. Trods skuffelsen fortsatte derfor de hårdtprøvede mænd på hjemturen deres observationer og geologiske undersøgelser, skønt kampen for at vinde tilbage daglig tappede dem for kræfter, og udsigten til at nå hjem svandt time for time.

Føret var det slettest mulige, stormene ubarmhjertige og uden ophør, kulden dræbende og provianten knap, dertil kom, at den ene af kammeraterne var helt udslidt; flænger og sår på benene — fået ved at falde gennem revner i isen — satte materie, og hans næse var ødelagt af forfrysninger, men selv under disse fortvivlede forhold tabte de ikke modet eller slog af på målet. Det er gribende at læse i Scotts dagbog om, hvordan de på hjemvejen standser op for at undersøge klipperne og dèr finder forsteninger fra to vidt forskellige tidsaldre og siden slæber de 16 kg tunge stenprøver med sig på den forfærdelige dødsmarch mod snefog og kulde for at redde optegnelser og materialer for menneskeheden, fremfor at kaste dem bort og forsøge at redde livet.

Anderledes med Amundsen. Han tog paa sydpolsfærd hovedsagelig for sin egen berømmelses skyld. Han havde allerede vundet uvisnelig hæder ved som den første at gennemsejle Nordvestpassagen nord om Amerika, og nu var han på jagt efter nye laurbær. I sin dagbog skriver han: »Skulde jeg bevare mit navn som forsker, måtte jeg snarest vinde en ny sensationel sejr på en eller anden måde«, og da Peary var kommet først på Nordpolen, vendte Amundsen sig resolut mod Sydpolen, skønt han derved trængte sig ind på englændernes forskningsområde, hvor Scott, den fuldendte gentleman, havde forret til startpladserne ved Rosshavet; men Amundsen gjorde sig ingen skrupler, »havde jeg først indladt mig på denne væddestrid, måtte jeg for enhver pris være den første på stedet«. Og han kom først til målet, idet han den 16. december 1911, efter en dristig og dygtigt gennemført færd, plantede det norske flag på Sydpolen, en måned før Scott og hans mænd nåede frem.

Hvorvidt Scott kunde have nået polen før Amundsen eller i det mindste samtidig, er ikke til at afgøre. Scott skriver selv i sin dagbog, da han erfarer Amundsens overraskende ankomst til Rosshavet: »Ethvert forsøg på at løbe væddeløb med Amundsen ville have ødelagt mine planer i bund og grund — og væddeløb er vi heller ikke for. Det er arbejdet, der tæller, ikke det bifald, der lønner det«. Man bøjer sig i beundring for den redelige indstilling over for den opgave, han havde påtaget sig, ikke sensationsjageri for at vinde berømmelse, men videnskabelig forskning i de ukendte antarktiske områder. Og da han efter den anstrengende rejse ser beviserne på, at nordmændene var kommet først til polen, er hans første tanke kun medfølelse med sine skuffede kammerater.

Efter i to dage i 30° kulde at have foretaget nøjagtige observationer på stedet, skriver Scott videre: »Nu til hjemturen og en desperat kamp — foran os ligger 1200 km jævnt, tungt slid — og farvel til alle stolte drømme. Gud alene ved, om vi når igennem!«

Er det den samme mand, der kort forinden fortrøstningsfuldt skrev: »Det er vidunderligt at tænke, at kun to lange dagsmarcher vil bringe os til polen. Vi efterlod i dag et depot med proviant til ni dage, så nu begynder vi at føle os trygge«. Lod disse modige mænd, der med beundringsværdig udholdenhed havde trodset opslidende strabadser og farer, lammende kulde og forrygende storme, sig slå ud alene ved synet af Amundsens flag? Nej, sådan var Scott og hans ledsagere ikke, dertil var de for gode sportsmænd. Når Amundsen så stærkt hævder, at Scott og hans mænd døde af sult på hjemturen, ser han ganske bort fra den psykologiske virkning, som skuffelsen havde på dem. For hvilken spejder har ikke oplevet, hvordan en sejrsmelding i en anstrengende terrænøvelse har givet hans fødder vinger, gjort de trangeste stier lette at gå og de tungeste byrder for intet at regne, men denne stimulans måtte Scott og hans folk undvære, og selv om de intet øjeblik vilde give op, men tappert holdt ud til den bitre ende, så er det et spørgsmål, om ikke lykkefølelsen over et bedre resultat vilde have givet dem kræfter til at klare de sidste skæbne-

To gange blev Evans reddet fra slemme fald i gletscherspalterne.

»Nu til hjemturen og en desperat kamp.«

svangre kilometer. Men hvorfor slap da provianten op? Var ekspeditionen dårligt forberedt? Nej, det ville have lignet den mand slet, hvis skridt var ledet af den herre, han tjente. Lige så samvittighedsfuldt som han forberedte sig til de andagter, han holdt med sit mandskab fra turen begyndte året forud, lige så omhyggeligt havde han gennemgået udrustningen i forståelsen af, at brist eller mangler her kunne komme til at koste menneskeliv. 33 kraftige eskimohunde var udset til brug på slæderejserne, dertil kom 15 manchuriske ponyer, der i godt føre gjorde udmærket fyldest, men de største forventninger satte Scott til 3 motorslæder, som han drømte »ville revolutionere transportproblemerne i polaregnene«. Omhu prægede også valget af deltagere i ekspeditionen, fra alle egne af det britiske verdensrige var de mest erfarne og dygtige mænd blevet samlede og sigtede. Af de 65 videnskabsmænd og specialister, der deltog i forarbejderne under overvintringen på Rossøen, fulgte flere hold med på de første to måneders vandring sydpå. Dårligt føre med isskruninger og skjulte revner satte alt for hurtigt motorslæderne ud af spillet, så mandskabet selv måtte i trækselerne, ponyerne sled tappert med deres tunge læs, og hundene ydede også deres bedste, men både vejret og føret svigtede. Hvor der tidligere år havde været farbart, var der nu næsten ufremkommeligt, og medens der erfaringsmæssigt før havde været smukt vejr, sinkedes de nu af rasende snestorme, der gjorde det nødvendigt at bygge snemure ved hver eneste lejrplads til læ for ponyerne, medens de hvilede og spiste. Dette ekstra arbejde tog på kræfterne, men hvad værre var, det tog på den korte sommers sparsomme marchtimer. De stadige uheld og forsinkelser gjorde det til et kapløb med tiden.

Den 4. januar, 240 km fra polen, efter at heste og hunde forlængst var slagtede, sender Scott de sidste tre mand tilbage til hovedkvarteret; det var en frygtelig skuffelse for dem, der nu fik ordre til at vende om, da enhver havde håbet at være blandt de udvalgte, der først af alle plantede det engelske flag paa Sydpolen. Scott skriver: »Evans (løjtnant i marinen) bar dog sin skuffelse som en mand. Stakkels Crean græd, og selv Lashly var bevæget«. Det elitehold, der skulle gøre det endelige fremstød, bestod — foruden af Scott — af fire mand, som Scott i sin dagbog giver følgende vidnesbyrd: »Vilson (zoolog, chef for den videnskabelige afdeling) er snart læge — snart kok, hurtig, omhyggelig og behændig, en sand mester i at udregne ting, som kan gøre livet på en slædetur behageligt, og altid er han så sejg som en stålfjeder, når han går for slæden«. »(Bådsmanden) Evans er en vældig slider. Det er først efterhånden gået op for mig, hvor meget vi skylder ham. Det er ham, der har opsyn med teltet og sørger for, at det bliver rejst, ligesom det er ham, der udregner og ordner stuvningen af slæden, og det er forbavsende at se, hvor sirligt og bekvemt alt er pakket ned, og hvor megen omhu han har ofret på at få alt til at gå så jævnt og uden besværligheder af nogen art«. »Lille Bovers« — løjtnant i marinen — bliver ved at være et sandt mirakel, og han morer sig åbenbart storartet! Jeg overlader hele ordningen af provianten til ham, og han ved nøjagtig, hvorledes vi står, og hvorledes de hjemgående hold maa være stillet. Desuden foretager han nøjagtige meteorologiske observationer, og nu har han endvidere påtaget sig at gøre tjeneste som kartograf og fotograf. Der er aldrig noget i vejen med ham, og intet arbejde er ham for strengt! Det er et helt arbejde at få ham ind i teltet, for han synes ikke at mærke kulden, og han ligger sammenkrøben i sin sovepose og skriver og regner sine observationer ud længe efter, at de andre er faldet i søvn. Disse tre mand er hver på sit område uvurderlige og kunne ikke erstattes! Oates — (kaptajn i det 6. dragonregiment) — var enestående, så længe vi havde ponyerne, nu går han jævnt og støt ved slæden og gør sin andel af teltarbejdet og holder ud så godt som nogen.

Jeg ville meget nødig undvære ham. Alt i alt vil jeg påstå, at det er en patrulje så udmærket sammensat, som nogen kan ønske sig«. Og man fristes til at tilføje, at ingen patrulje kunne få en mere ridderlig og modig fører!

Og nu lå disse 5 hårdtprøvede mænd indespærrede i teltet, tvungne til uvirksomhed af en hylende snestorm, medens timerne pinefuldt sneg sig hen, og den fremstormende vinter truede med at afskære dem tilbagetoget. Da de omsider slap ud, kunne Evans, som de havde anset for den stærkeste af dem, ikke længere trække i spand med de andre. To slemme fald i gletscherspalter havde givet ham alvorlige chok, og omfattende forfrysninger i hænder, fødder og næse pinte ham frygteligt, men han ville ikke sinke kammeraterne og kæmpede tappert videre, til han til sidst segnede om i slædesporet. Hvor håbløs end situationen var, faldt det dog ingen af dem ind at forlade den dødsmærkede kammerat for at prøve at redde sig selv. De følte sig som en patrulje, det var én for alle og alle for én; enten nåede de alle frem, eller ingen! Men om natten sov Evens stille hen; dermed var vanskeligheden blevet løst for dem.

Men der var andre påtrængende Problemer. Proviantrationen måtte skæres ned, og værst af alt: petroleum'en til primussen var ved at slippe op. »Vore chancer bliver mindre og mindre«, skriver Scott den 5. marts. »Vi kan kun sige: »Gud hjælpe os!« og så ase videre på vor tunge gang frysende og meget elendige, men udadtil fulde af håb«. — 7/3 »Oates' fødder var *meget* dårlige i morges, men hans mod er forbløffende, det tager ham 1½ time at få det stivfrosne fodtøj på om morgenen«. Scott er fuld af lovord over den tapperhed, hvormed Oates bar sine lidelser, alle vidste, at hans dage var talte, selv bad han dem gå videre og prøve på at nå frem og blot lade ham blive tilbage. Men tanken om at lade en kammerat i stikken var dem ganske uantagelig. »Jeg gav Vilson ordre til at udlevere os midler til at gøre en ende på vore lidelser, så hver især kunne træffe en afgørelse. Vi har nu 30 opiumstabletter hver. Så tragisk er altså vor stilling i øjeblikket«. Men da det kom til stykket, ville dog ingen af dem benytte den udvej til at luske ud af vanskelighederne; de vidste, de måtte dø, men ville dø kæmpende.

»For det tilfælde, at dette bliver fundet, vil jeg gerne sige et par ting«, skriver Scott, »Oates sidste tanke gjaldt hans moder, men umiddelbart forinden sagde han med stolthed, at hans kammerater i regimentet sikkert ville blive glade ved at høre, at han var gået i døden som en mand. Vi kan bevidne hans tapperhed. Han havde i flere uger båret de frygteligste lidelser uden klage. Han kunne ikke, — ville ikke opgive håbet, før alt var forbi. Han var en modig sjæl. — Han vågnede i morges, — og det blæste en storm. Så sagde han: »Jeg går lige udenfor — det varer måske noget, inden jeg kommer igen«. — Men han kom ikke tilbage. — Vi vidste alle, at stakkels Oates gik døden i møde, men skønt vi prøvede at overtale ham til at lade være, vidste vi meget godt, at han handlede, som det sømmede sig for en tapper mand og en sand gentleman! Vi håber alle at kunne møde døden med samme uforfærdethed som han, og sikkert er det, at der er ikke langt igen«. — Kulden var overvældende: ÷ 40° ved middagstid. I korte marcher slæber de sig videre, til de kun er 18 km fra det frelsende depot, hvor over 1 ton varer og proviant venter på dem; men nye snestorme gør fremrykningen umulig. »Vi har kun brændsel til 2 kopper te pr. mand og mad til 2 dage. Vi er hele tiden parat til at tage af sted, men uden for teltet står himmel og jord i eet. Vi vil holde ud til det sidste, men vi bliver naturligvis svagere, og der kan ikke være langt igen. Det er trist, men jeg tror ikke, jeg kan skrive mere. — For Guds skyld sørg for vore kære!« Således skrev Scott i sin dagbog den 29. marts 1912, og dermed endte hans sidste sydpolsfærd. 8 måneder senere fandt hjælpeekspeditionen teltet med de tre døde mænd; de to lå i deres lukkede soveposer, som om de sov, men Scott havde slået fligene til side på sin og rakt hånden over mod Vilson for ligesom med ham — sin trofaste ven gennem lidelser og storme — at følges ind til den evige hvile.

Fridtjof Nansen giver dem det eftermæle: »— For alle slægter har de sat et løftende eksempel på, hvordan mænd bærer lidelser og kampe for den sag, de har valgt; — mænd var de, mænd helt og fuldt, mænd til det sidste!«

Gang på gang styrtede Evans.

Scott havde bl. a. 3 motorslæder og 15 manchuriske ponyer.

EN STRANDING

Af H. K. Sandholdt

Tegninger af Aage Gotved

CASPER boede hos sin morbroder Jens, der var præst i nærheden af Vesterhavet. Han havde kun boet der i kort tid. Pesten var kommet til hans fødesogn, syd for Limfjorden, og havde bortrevet hans forældre og søskende. Hos sin morbroder Jens havde han fundet et godt tilflugtssted, og i de nye omgivelser kunne han lettere forsone sig med tanken om, at hans nærmeste var borte.

Til præstekaldet hørte en lille gård, og her arbejdede Casper dagen lang. Ind imellem læste drengen lidt hos morbroderen, der gerne ville have ham uddannet til præst. Casper ville dog helst se tiden an, for han hørte, at folk talte om, at der nede i Tyskland levede en mærkelig munk — Luther hed han —, som lærte folk, at pavens lærdomme passede ikke. — Inden han bestemte sig til at læse til præst ved et eller andet domkapitel, ville han gerne høre lidt mere om den mærkelige munks lærdomme, skønt morbroderen sagde, at det var den rene djævelskab.

Morbroder Jens var en rar mand, ja også for rar. Han så nemlig igennem fingrene med, at hans sognebørn tog strandingsgods nede ved Vesterhavet og beholdt det. Ja, onde tunger fortalte endog, at de nu og da ikke gik af vejen for at slå de søfolk ihjel, som reddede sig i land. Når de skibbrudne var døde, kunne man jo lettere bemægtige sig, hvad der drev i land fra deres skibe. Men disse ting talte man ikke højt om, man hviskede kun om dem.

Hvad skulle hr. Jens sige til dette her, når hans høje foresatte, biskoppen fra Børglum, selv var meget interesseret i strandingsgods og ikke gik af vejen for at fremskynde en tidlig død for de skibbrudne? — Der var ikke andet for end at lade, som han intet vidste. Kong Kristian den Anden havde ganske vist udstedt et forbud imod at tage strandingsgods og dræbe de skibbrudne, men ikke alle tog kongens bud højtideligt.

Casper gik ofte ude ved Vesterhavet, men han havde aldrig fundet andet end ret værdiløse sager såsom træstumper og den slags.

Da hændte det en efterårsaften, at en fiskerdreng kom løbende til herr Jens og fortalte, at hans far var meget syg, og han ville gerne have, at præsten skulle give ham den sidste olie, inden han døde. — Vejret var blevet forfærdeligt. Det blæste meget stærkt fra vest, og samtidig regnede det voldsomt. Herr Jens bad Casper om at gå med sig. Ganske vist fik han følgeskab med fiskerdrengen hen til den døende mand, men tilbagevejen måtte han klare alene, og da han undertiden led af kuldegysninger, holdt han ikke af at gå på egen hånd.

En lygte blev tændt, og de tre, præsten, Casper og fiskerdrengen, travede gennem mørket og nåede omsider hen til fiskerhytten. Her så det meget fattigt ud. Midt på gulvet var der et ildsted, og de tre gik hen til det for at hvile sig. De var meget forkomne og kunne nok trænge til varme. Hytten lå mellem to klitter, så her var der læ.

Præsten så hen mod den syge, der lå på en løjbænk med halm under sig og to skindtæpper over sig. Herr Jens kunne straks se, at fiskeren var meget syg.

Da han havde taget kappen af, gik han hen til den syge og tog ham i hånden, idet han satte sig på en bænk. — Alvorligt og indtrængende talte han med ham om at berede sig til den sidste store rejse ved at lægge sit liv i Guds hånd. Derefter modtog den syge nadverens sakramente og blev efter katolsk skik salvet med olie. — Casper sad stille og fulgte spændt med i det, der skete. I dette øjeblik syntes han, at præstens gerning måtte være den skønneste af alle. Det måtte være dejligt at kunne give mennesker en håndsrækning på dødslejet.

Efter at den hellige handling var endt,

blev der sunget en salme, og under den kom en fisker ind. — Han så sig forsigtigt omkring og hilste på den syge.

— Der er strandet et skib, hviskede han. — Lidt efter gjorde han tegn til, at han ville gå. — Casper spurgte hviskende sin morbroder, om han måtte gå med fiskeren. Det fik han lov til, da præsten havde lovet den syge, at han ville blive hos ham foreløbig, og det betød måske, at han måtte blive der hele natten.

Casper tog fiskeren ved hånden, medens de i stærk modvind stred sig mellem klitterne ned til havet.

Pludselig mødte de en mand, der kom trækkende med en ko, som havde en lygte bundet mellem sine horn. Det gav et sæt i drengen. Så var det altså sandt, hvad han havde hørt. Han havde nemlig hjemme i sin fødeby hørt folk fortælle, at beboerne ved vesterhavet i stormvejr lod en ko, der havde en lygte fastbundet mellem hornene, gå langs med strandbredden. Når man på afstand så lygten duve frem og tilbage, kunne man tro, at det var lanternen på et skib. Det var så meningen, at skibe på havet skulle lokkes til at sejle efter lygten mellem koens horn. Gjorde de dette, kom de let til at støde på grund, og for folkene på strandbredden betød det, at de kunne få lejlighed til at bemægtige sig skibets ladning, når den blev skyllet i land. — Casper forstod, at der stod en virkelighed bag ved historien om koen med lygten mellem hornene.

Da de kom ned til strandbredden, så de, at bølgerne skyllede omtrent op til klitterne. De så, at skibet stod fast, ikke ret langt fra land. Travle folk løb frem og tilbage på strandbredden. — Casper havde efterhånden vænnet sig til at se i mørket, og han bemærkede nu, at kasser og tønder drev i land fra skibet. Han listede sig bag efter en mand, der trillede en tønde afsted ind mellem klitterne. I en lavning stod to mænd og dækkede den og andre tønder og kasser til med sand. Casper forstod, at her skulle det gemmes for at blive hentet senere. — Der kom flere med strandingsgods, og det blev alt sammen dækket til med sand.

Drengen kom til at ryste af sindsbevægelse over at være vidne til dette. — Han gik tilbage til strandden. Fiskeren, han før havde fulgtes med, var blevet borte for ham.

Nede ved stranden var der bestandig folk, som løb frem og tilbage. Han stod lige ud for skibet, og nu så han pludselig noget mørkt komme drivende på bølgerne. Den stærke pålandsvind førte det lige ind mod kysten. To mænd stod parat for at tage imod det. Da viste det sig at være en skibbruden, som klamrede sig til noget træværk.

Mændene blev tilsyneladende ærgerlige over, at byttet var så »magert«. De trak ham hen mod sig. Den ene stak ham i brystet med en kniv eller dolk.

Derpå slæbte de ham ind mellem klitterne, hvor de smed ham ned i en lille fordybning og dængede ham til med sand.

Casper var listet bagefter for at se det hele. Pludselig fik mændene øje på ham og råbte efter ham. Han svarede ikke, og så løb de hen til ham. Imidlertid var han hurtigere end de. Alt, hvad benene kunne orke, løb han fra sine forfølgere. Medens han løb, hørte han et vældigt brag. Senere fik han at vide, at det var skibet, der knækkede sammen.

Da Casper havde løbet i nogen tid, vendte han sig om og så nu, at hans forfølgere var væk.

Han satte sig ned og mærkede, at han rystede af sindsbevægelse. Ærlig talt havde han den største lyst til at gå ned til stranden, men han turde ikke, for han kunne risikere at møde de to mænd, og det ville han nødig udsætte sig for.

Han gennemtænkte, hvad han havde oplevet, og spekulerede på, om han skulle fortælle nogen, hvad han havde set. — Hans morbroder holdt ikke — som før fortalt — af at gøre noget ved strandrøverier. Han var bange for, at de stridbare beboere ved havet ville hævne sig på ham.

Casper kom til at tænke på, at den nærmeste lensmand for en tid siden var blevet afskediget, og at der var kommet en ny, som skulle være meget streng. Han huskede nu, at morbroderen havde et brev liggende, som skulle til lensmanden. I morgen ville han tilbyde at løbe af sted med det, og så kunne han samtidig fortælle, hvad han havde oplevet. Det kunne lade sig gøre, uden at morbroderen fik noget at vide.

Nu mærkede han, at han begyndte at fryse, og rejste sig for at gå videre. Næppe havde han gået nogle få skridt, inden han hørte nogle mænd nærme sig.

I sin rådvildhed så han sig om og ville til at løbe, men da opdagede han, at der kom nogle fra en anden side. Han kastede sig ned på jorden og lå så lang han var.

Få øjeblikke efter mødtes de lige ud for ham, og han bad nu inderligt om, at han dog ikke måtte blive opdaget. — Mændene talte sammen om, hvor de bedst kunne gemme noget mere af det ilanddrevne gods, og de blev enige om, at lige i nærheden af, hvor de stod, ville de gemme resten af det, for det skulle dog være sært, om begge gemmestederne blev opdaget af kongens folk, hvis de skulle vise sig. Næste nat ville de så køre alt bort og sælge det til deres forbindelser.

Alvorligt og indtrængende talte han med ham om at berede sig til den sidste store rejse.

Casper lå og rystede for, at han skulle blive opdaget, men det skete ikke. Så snart mændene var gået og ude af syne, rejste han sig og takkede Gud for, at han ikke var blevet opdaget. Han indprentede sig, så godt han kunne, hvor han befandt sig, og løb derefter af sted for at finde hytten, hvor hans morbroder opholdt sig. Omsider fandt han den. Det viste sig, at fiskeren lige var død, og morbroder Jens ville gerne hjem. Nu gik det bedre hjemefter, for de havde vinden på ryggen.

Casper blev spurgt om, hvad han havde set nede ved stranden, og han fortalte, at han havde set nogle tønder og kasser drive i land. — Så gav herr Jens sig til at tale om noget andet, og det kunne tyde på, at han ikke brød sig om at få for meget at vide om strandingen. — Samtalen hørte dog snart op, for på grund af den voldsomme blæst skulle de råbe, for at de kunne høre hinanden.

Da de kom hjem, lagde de sig straks til at sove, men Casper sov dårligt. Tidligt næste morgen stod han op, skønt han slet ikke havde fået udsovet. Han spurgte sin morbroder, om han måtte løbe hen til lensmanden med brevet. Herr Jens syntes ikke, at det hastede. Dog fik Casper alligevel lov til at tage af sted med det.

For en sikkerheds skyld spurgte han, om han måtte vente med at vende tilbage til den næste dag, og lidt modstræbende gav morbroderen sit samtykke, da han tænkte, at drengen kunne blive forsinket.

Casper skyndte sig af sted, men turen tog længere tid, end han egentlig havde regnet med. Vejene var nemlig dårlige. Hen imod aften nåede han til den store gård, hvor lensmanden boede.

Han fik lov til at tale med ham i enrum og forklarede nu, hvad han den foregående nat havde set og hørt. Lensmanden hørte opmærksomt efter. Da Casper endelig blev færdig med at fortælle, stillede han ham en lang række spørgsmål for at undersøge, om drengen løb med løs snak, eller det virkelig var noget, han havde oplevet. Endelig sagde han:

— Af dine svar kan jeg forstå, at du har talt sandhed. Nu vil jeg overveje, hvad jeg skal gøre. Gå ud i folkestuen og bed pigerne om at give dig noget at spise og drikke. Fortæl ikke til nogen, hvad du har sagt til mig. Kom ind til mig igen, når du er blevet mæt.

Da Casper atter kom ind til lensmanden, sagde han til ham:

— Det varer ikke ret længe, inden jeg drager af sted med mine svende, og så må du følge os for at vise os vej.

Casper hvilte sig på en bænk inden afmarchen. Det hjalp på kræfterne. Først på aftenen drog de af sted, og da sad Casper foran hos en af rytterne. Det gik i hurtigt trav, og drengen blev godt rystet. Sjældent havde han redet så hurtigt. Omsider nåede de klitterne, og alle rytterne standsede deres heste i en lavning mellem to klitter. De sprang af hestene, og medens Casper, lensmanden og en ældre karl gik ned til stranden, fik de andre ordre på at holde sig i ro, for at ingen skulle opdage dem.

Det varede ikke længe, inden de tre opdagede vraget af det strandede skib. Imidlertid så det ud til, at alt, hvad der var drevet i land, var blevet fjernet. Derefter gik de op mellem klitterne og fandt snart det første skjulested for det ilanddrevne gods. Lidt af sandet blev fjernet, og en tønde kom til syne. — Medens lensmanden undersøgte, hvad der var i den, hørte de stemmer i nærheden. Sandet blev hurtigt kastet over tønden igen, og de tre gemte sig bag en af klitterne.

Da de var kommet derhen, hviskede lensmanden til Casper:

— Skynd dig at løbe hen til mine svende og før dem hen til mig. Men de mænd, vi har hørt, må ikke opdage dem.

Casper løb af sted. — Han var vel kommet sådan noget som halvvejs hen til det sted, hvor mændene skjulte sig, da han uventet blev standset af en mand, som pludselig dukkede op af mørket.

— Hvad skal du, dreng, lød en brummende stemme.

— Jeg — jeg er ude at løbe en tur.

— Nå, er du det! — Kom bare med mig. Jeg holder ikke af knægte, som lusker rundt i mørket.

Casper tryglede og bad om, at han dog måtte få lov til at løbe. Men intet hjalp. Manden tog blot endnu hårdere fat i hans arm, for at hans bytte ikke skulde slippe fra ham.

Drengen blev ulykkelig, men da skete det, at manden snublede og faldt om. I det samme slap han taget i Casper, der straks benyttede lejligheden til at undslippe, medens manden bandende og skældende råbte efter ham. Han indså nok det håbløse i at fange drengen, for han løb ikke efter ham.

Det varede ikke længe, inden Casper fandt lensmandens svende. Han bad dem om at følge med sig, og de fulgte ham så stille, som det var dem muligt.

Da de kom i forbindelse med de to, der var blevet tilbage, var flere mænd i færd med at fjerne det hengemte gods fra skibet. — På et bestemt tegn af lensmanden løb hans svende hen mod tyvene, der blev ganske betuttede over det uventede overfald. Der opstod et kort håndgemæng, hvorunder det lykkedes en af tyvene at undslippe. De andre — der var fem — blev bagbundet og ført af sted hen til hestene. Lensmanden og to af hans svende løb skyndsomst hen ad vejen, der førte fra klitterne, og dèr lykkedes det dem at indhente og standse tre vogne, der skulle bortføre tyvekosterne. Kuskene var blevet underrettet af den undvegne mand og havde derfor skyndt sig bort.

De blev også bagbundet, og sammen med deres kammerater blev de anbragt på vognene.

Casper blev kusk på en af vognene, og de andre to blev ført af lensmandens svende. Da morgenen gryede, sad fangerne bag lås og slå på lensmandens gård, og de fik senere hen den straf, som loven bød.

Først på aftenen drog de af sted, og da sad Casper foran hos en af rytterne.

Dagen efter blev alt det hengemte strandingsgods ført bort fra dets skjulesteder og den myrdede mand gravet op af sandet. Samtidig rejste herr Jens fra sit embede. Casper havde nemlig fortalt lensmanden, at hans morbroder kunne blive udsat for slemme ubehageligheder, når det rygtedes, at hans søstersøn havde angivet strandrøverne. I nærheden af lensmandens gård var en præst lige død, og det embede skulle herr Jens have. Her kunne han bo under lensmandens beskyttelse.

Da alt strandingsgodset var kommet i hus, stod Casper og så på det. Lensmanden gik hen til ham, slog ham på skulderen og sagde:

— Du er en rask dreng! Det er din skyld, at vi reddede strandingsgodset! — Jeg har bestemt, at du skal have bjærgningslønnen for det altsammen. — Her er en fremmed guldmønt, som jeg har fundet i en af kasserne. Den må du få som et minde om strandingen.

Caspers øjne strålede, da han fik guldmønten. Han fik boret et hul i den, og til sin død bar han den i en snor om halsen.

Skotternes lejrplads.

Fra korpslejrens

JUBILÆUMSLEJR VI

K.F U M.-Spejdernes korpslejr

Bøfferne formes — renligt og idyllisk.

Korpsets stifter holder morgenandagt.

Rige muligheder for skitsetegning.

Den skønne udsigt til Troldeskoven og Lillebælt.

Frederiksberg div
naturligvis tårnet

Fra korpslejrens vestlige del mod Lillebælt.

ÆUMSLEJR VED JUBILÆUM

FU M.-Spejdernes korpslejr ved Fredericia 10.-19. Ju

Korpsets stifter holder morgenandagt.

Spejderchefen ved søndagens gudstjenes

gt til Troldeskoven og Lillebælt.

Frederiksberg divisionens vartegn var naturligvis tårnet i zoologisk have.

Morgenen efter tord

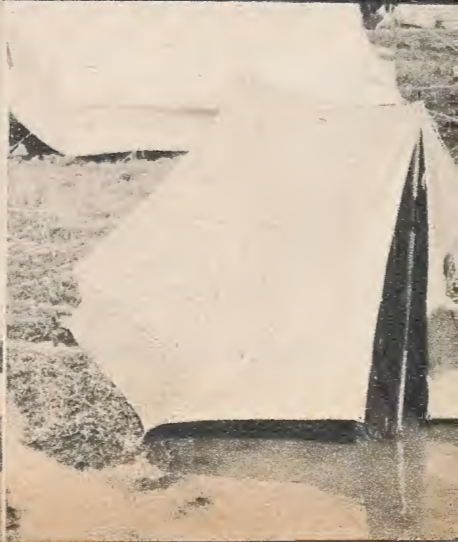

tlige del mod Lillebælt.

Den norske lejr havde Frederiksberg-tårnet til nabo.

ED JUBILÆUMSBYEN

ved Fredericia 10.-19. Juli 1950

nens vartegn var
ologisk have.

Hyggelig bordkultur.

Spejderchefen ved søndagens gudstjeneste

Morgenen efter tordenregnen.

Kære mor! — — —

Østre leden til

Hvor ishakken er placeret ses fra Kebnekaises nordtop mod sydtoppen.

Sommeren 1949 var kold, og meget lidt sne nåede at smelte væk, hvilket fremgår af kommentarer hist og her i »Bestigningslista 1948 och 1949« f. ex.:

Klätterpartiet gjorde nedstigningen i Ö. leden, där på grund av isbark stor försiktighet krävdes. 1 år senare inträffade här en störtning med dödlig utgång på grund av oförsigtighet och ofullständig utrustning.

Östra leden krävde både rep och isyxa.

Af Thorkel Vøgg

SELV om der er overfyldt i Kebnekaise turiststation — og det kan man rolig gå ud fra, at der altid er — så smyger et vindpust af hygge sig som en tropisk luftning om hver den, der træder ind i dens eneste opholdsrum.

Det er tillige »matsal« tre gange om dagen og kaffestue på alle tider af døgnet. Der er trangt, men hjertevarmt. Og alle er villige til at rykke sig lidt sammen, for at den nyankomne kan få plads til en kaffekop på bordet eller en albue i en af de dertil indrettede skrå vindueskarme for at skrive en hilsen på et postkort.

Birkebrændet buldrer i hjørnepejsen omkranset af våde, sømbeslåede støvler. Og elskelige frøken Göransson — forstanderinden — sidder indespærret i sit lille bur af en butik og sælger Marabu mjölkchoklad, Kolas, Camel, Boy, Robin Hood, lappsaker, postkort og frimærker til en kø af lækkersultne og tobakshungrige.

Kebnekaise turiststation ligger desværre for nær ved civilisationen. Det er alt for let at komme herop østfra. Der er kun en 5—6 timers vandring nede fra Nikkaluokta. Dertil kommer man efter en 3—4 timers motorbådssejlads fra Holmajärvi, hvortil en bus kører på en halv times tid inde fra Kiruna.

Den kategori af vandrere, som aldrig når længere end her til Kebnekaise turiststation, fortjener egentlig ikke at finde denne oase af hygge og bekvemmelighed midt i ødemarken. Det er de efter min mening uværdige til. De har ikke overvundet nogen form for strabadser, som kan berettige dem til at sige, at de har oplevet Lappland.

Deres rygsække vejer næppe mere end 10 kg, de har ikke soppet kilometervis gennem myr, de har ikke vadet gennem stride elve i vand til midt på lårene, har ikke trasket i sne eller ligget i telt og har ikke sprunget i en uendelighed på blokmark.

Deres eneste mål er at kravle op på Sveriges højeste fjeld i hælene på en fører, for derefter at gå tilbage til Nikkaluokta og rejse hjem igen og prale med det. Det er ikke »fjällkarer«. Det er luksuslopper. De er fornærmede over, at der iaften ikke er plads ovenpå i køjerummet med lagner, og de rynker på næsen ad den tilbudte soveplads på friske birkeris i en af de omliggende fem tørvekåter.

Anderledes med dem, der kommer vestfra. Jeg bærer over med »kungsled«turisterne fra Abisko i nord eller Saltoluokta i syd. De går ad vel afmærkede stier og overnatter i hytter og kåter undervejs; og det er tilgiveligt at vandre første gang gennem Lappland på den måde. For dem er der dog håb om, at de næste gang bevæbner sig med kort og kompas og vover sig uden for de røsede ruter.

Men dem, jeg virkelig respekterer, er dem, der kommer ned fra fjeldet med en uges skæg i fjæset, med en isøkse i hånden, et reb om skulderen, Tricounis under støvlerne og et par »stegjärn« daskende oven paa rygsækken.

Selv var jeg nået hertil efter fem dages vandring fra Kaisepakte med ansvar for 29 spejdere i alder fra 11 til mine egne 47. Jeg havde hjemmefra lovet dem midnatssol og myg, sne og kulde og våde ben, at møde lapper og rensdyr, og at deres fodtøj ville være slidt sønder af klipper og væde, når de nåede frem til Kebnekaise turiststation, så at højst en 6—7 stykker af os 30 ville være i stand til at gennemføre anden halvdel af turen; og alle disse løfter havde jeg holdt til punkt og prikke.

Derfor lå vi nu på tredie døgn i lejr under Kebnekaise turiststation og slikkede vore sår. Teltene stod på en vindomsust skråning, som vi kurede ned til på et snedække. Teltene krøb i pauvert læ af lavt birkekrat, som dog ikke var tæt nok til at skærme enkelte af dem mod at blæse om i den orkan, der hjemsøgte os i de dage.

I en kåte nogle hundrede meter højere oppe rumsterede vi med bål og madlavning, skafning og hyggeaftener. Tredie-dagen foretog vi en udflugt op i Tarfalavagge, og imorgen ville jeg debutere som ansvarlig bjergfører til Kebnekaises sydtop ad »østre led«.

En ung dansk stud. med. kom hen til mig og sagde: »Jeg ved godt, hvem De er, og at De imorgen vil op ad østre leden til toppen med Deres spejdere. Jeg er sammen med tre kammerater og vil spørge, om vi må gå med under Deres førerskab.«

Inderlig gerne. De så mig ud til at kunne gennemføre det.

Et par unge damer og to kommunelærere, også danske, havde rettet samme anmodning til mig tidligere på dagen — og for mig gerne. Men jeg havde samtidig dulgt vurderet deres gestalter og fodtøj og regnede med, at damerne ville vende om, når vi nåede op i sneen, og at de to kommunelærere rimeligvis ville følge med over Björlings glacier, men så heller ikke længere.

Vi var 31, da vi næste dag startede fra turiststationen. En broget blanding af 1. Valby og 2. Nyboder og de, om jeg så må sige, otte civilister. Jeg drømte ikke om at hive alle 31 op ad østre leden og ønskede det heller ikke.

Men jeg ønskede, at så mange som mulig begav sig ivej. Jeg ville ikke forinden sortere de uegnede fra. Jeg ville undgå bagefter at høre bemærkninger om, at »det ku' vi osse sagtens ha' klaret«. Jeg ville netop lade så mange som mulig gå med og nærme sig det kritiske Sted, hvor Björlings glacier slikker op ad en fjeldvæg og rammer en smal vandret »hylde«, som man nødvendigvis må balancere 200 meter henad for at komme videre.

Jeg håbede, at de fleste ville nå så langt og få syn for sagn og erkende situationens alvor. og så ville jeg hjælpe dem med at finde påskud til ikke at gå med længere.

De første 1000 meter opad til 1600 m o. h. fra turiststationens beliggenhed i 600 meters højde er til at begynde med en let spadseretur på en god sti hen til Jökelbäcken, der afvander Kebnetjokkoglacieren. I denne unormale kolde sommer 1949 løb denne Jökelbäck mestendels under snefelter, der strakte sig helt ned til 1000 meter kurven og gav løfte om en bekvem kuren nedad, når vi om en 6—7 timer ville være på tilbagevejen.

Naturligvis gik vi på sneen — og nået

kebnekaises sydtop

op til selve den stejle Kebnetjokkoglacier måtte jeg lægge sporet i brede zigzag og sparke trin til køen efter mig. Som ventet var de to damer vendt om for længe siden.

Efterhånden som vi rundede glacierens kuppel åbnedes udsigten til Kebnekaises vældige østvæg; men der var langt endnu. En bred blokmark lå foran os furet af tværgående morænevolde, som vi måtte over en efter en. Det tog sin tid og krævede påpasselighed for hvert skridt. En og anden af de ganske unge faldt fra på denne strækning. Nu kunne de se frem til den klippemur, som vi stilede mod. For hver moræneryg, vi overvandt, fladede Björlings glacier sig mere og mere ud til et umådeligt ishav, og luften var fyldt med fnug af bittesmå iskrystaller, næsten usynlige, men de virkede som sand i øjnene. Blokmarken krævede sin tribut. En af de små var for øm til at fortsætte efter ustandselig at vrikke over i anklen. En anden fremviste en skrammet støvlenæse med overbid og slubrende sål.

Nået en trediedel ud på Björlings glacier standsede jeg op og mønstrede mit følge. Det var skrumpet ind til et par og tyve stykker. Det blæste ganske bravt og fygesneen slingrede sig i tynde tråde under vore fødder. Så gik jeg videre.

Da jeg efter den næste trediedel igen standsede op, havde kulden og den bidende blæst tvunget endnu et par stykker til at vende om, og de sås nu som små sorte prikker langt bagude og lignede fluesnavs. Jeg holdt et lille foredrag om, hvad vi så til højre og venstre, og nævnede navne på tinder og massiver og glacierer med klippeøer. Foran rejste fjeldvæggen sig og spærrede tilsyneladende for al videre fremtrængen, men det var netop den, vi skulle op ad. Jeg udpegede det sted i fjeldvæggen, hvor vi ville ramme »hylden«, fortalte, at vi saa skulle til højre hen til vinkelspidsen i det V — eller romerfemtal — som to tynde snefyldte kløfter dannede. Om vi så valgte at

Snekammen til Kebnekaises sydtop (2123 m) set fra nordtoppen

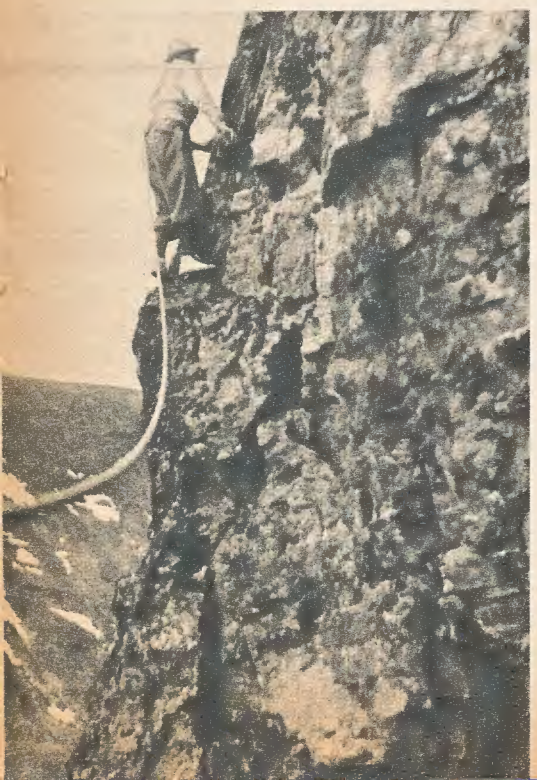

Jeg selv i silhouet under opstigningen.

klatre op i det højre eller venstre vinkelben, ville jeg afgøre derhenne.

Den sidste trediedel slikkede 40 meter op ad Kebnekaises østre kam, og heroppe ved berøring med fjeldvæggen gjorde jeg holdt, for nu var det alvor. Jeg ville meget nødig have ansvaret for mere end en halv snes stykker på hylden og under den påfølgende klatring, og jeg forberedte mig på, at det muligvis blev nødvendigt at optræde diktatorisk for at sortere de lidet egnede fra; men det blev det heldigvis ikke.

Her sad nu 20 stykker og skuttede sig, mens jeg udmalede det risikable foretagende, som nogle af os ville indlade sig på. Jeg pegede på hyldens snørklede passager uden om klippefremspring og viste dem, at den var smal og belemret med en masse løse sten og ofte skrånede udad/nedad, og at det var forbudt at træde forkert, fordi der tilhøjre for os kun var kold, klam luft, og dybt dernede lå glacieren, som ville være meget hård at falde ned på.

»Hvis nogen af jer har anlæg for svimmelhed, så er det aldeles ikke nogen skam at vende om,« sagde jeg. Fem siddende rejste sig op tilsyneladende lettet over at få denne udmærkede undskyldning foræret og begyndte at gå tilbage i det spor, de var kommet ad. Jeg roste de fem, fordi de erkendte deres egen svaghed, og udbredte mig om, at det var meget rarere for alle parter selv at gå nedad, fremfor at blive båret, hvorefter endnu tre rejste sig. Det var som at lege »10 små niggerbørn«.

Så var vi 12, deriblandt den ene kommunelærer, som ikke rigtig ville tro på, at jeg ikke gjorde grin med dem allesammen, for det var da vel ikke min mening at lokke de drenge ud på hylden?

Jeg kendte de fem fra 1. Valby og tre fra 2. Nyboder tilstrækkeligt til at turde tage dem med, selv om en af dem kun

var 12 år. Så var der en spejder fra Holte med som gæst hos 1. Valby og endelig en stud. med. og kommunelæreren; med mig selv ialt 12.

Jeg var tilfreds med sorteringen og glad over så smertefrit at have fået de 31 reduceret til 12 og snart kun 11, for da jeg virkelig gjorde alvor af at træde ud på hylden, og de andre fulgte mig, så måbede kommunelæreren, gik med en 15—16 meter og vendte derpå om og gik hjemad.

Jeg forklarede, at man skal holde sin krop lodret, ikke læne sig mod klippen, vogte hvert skridt og give sig uendelig god tid. En af de store spejdere — lad mig for nemheds skyld nævne ham ved navn, for jeg vil omtale ham flere gange — altså Bjarne, tabte sin regnfrakke et eller andet sted på hylden, hvor den ikke gik særlig yderligt, og han lod den klogelig glide fra sig uden forsøg på at redde den, men blot mærkede sig dens beliggenhed for om muligt at fiske den op på hjemturen.

Hylden førte lige hen til V's spids. Jeg vurderede de to kløfter med sparsomme småklatter af et tyndt lag sne på afsatser og fremspring og valgte den venstre. Nu skulle vi til at skifte klatreteknik. Jeg foreholdt dem at udvise den yderste påpasselighed med ikke at komme til at løsne sten, der kan ramme dem, der kommer efter. Jeg fandt det på sin plads at omtale, at jeg for to år siden havde været med på et klatrekursus netop på denne fjeldvæg, men lidt længere henne tilhøjre, hvor der var en, der døde af at blive ramt af en Sten, som en anden uforvarende havde »tabt«.

Jeg indkapslede den 12-årige i rækken mellem mig og en anden af de store og begyndte at klatre op, samtidig med at jeg viste dem, hvorledes kun et af ens fire lemmer skal søge greb eller fodfæste, mens de tre andre støtter, og nøje at prøve, om grebet eller fodfæstet er fast, og det, man griber i eller træder på, ikke kan rokkes. Endvidere at lade være med at se sig tilbage og nedad og stadig give sig uendelig god tid til at etablere sin sikkerhed.

Det gik udmærket. De var klar over situationens alvor, og at jeg ikke overdrev. Afsats for afsats nåede vi opad i stadig kontakt med hinanden. Vi hang vel en trekvarters tid på denne fjeldvæg, mens vi slimede os op ad de våde klipper som amøber. De løse sten, som ikke kan undgås, og som friktionen sætter i skred, blev behørigt adviseret ved råb. Men ud over små velmente råd og fåmælte anvisninger på klatreteknik og ordknappe advarsler om tvivlsom holdbarhed visse steder, så førtes der ingen konversation; det var de altfor anspændte til, for hvert øjeblik var der en ny situation, som skulle bedømmes og klares.

Stigningen var 50 grader. Det lyder ikke af så meget på prent, men prøv at se nedad. Når jeg, der var forrest og øverst, ville se mig om efter de andre, så måtte jeg altså kikke nedad i en vinkel på 40 grader. Sommetider kom kun en søgende hånd tilsyne, lidt efter et par spejdende øjne, og endelig gled en overkrop op over en klippeafsats, et lår blev trukket op, et knæ boret ned i en klat sne, og en stram buksebag hvælvede sig op for atter at flades ud til en ny serie konvulsiviske bevægelser.

De gjorde det fuldstændig rigtigt. Man skal klatre opad på maven og nedad på ryggen, men aldrig rejse sig op. Da jeg langt om længe svang mig op over kanten til højdeplateauet og tog imod de andre, en efter en, var det mærkbart, at de pludselig slappede af oven på dette nervepres. Deres øjne strålede i ekstase, og vi gav hinanden hånden af glæde over lykkeligt samvær i en fælles kæmpeoplevelse.

Men nøgtern, som jeg jo er, forklarede jeg dem, at det vi havde overstået måske lige kunne falde ind under betegnelsen: bjergklatring, men det var ikke nær nok til at rubriceres i den gængse sværhedsskala. Vi havde ikke anvendt reb, endsige den lille massive bjerghammer til at slå bolte med karabinhager ind i klipperevner, og vi havde hverken isøkse eller klatrejern med til den videre bestigning for at nå toppen, for det var slet ikke nødvendigt.

Nu manglede vi bare at traske i blokmark et kvarters tid hen til »toppstugan« og derpå at gå opad en halv times tid på den iskalot, der dækker selve sydtoppen. Og det gjorde vi.

Desværre var kalotten svøbt i tåge, og derfor var mit følge ganske uvidende om, at få meter uden for mine fodspor dannede denne iskalot et overhæng mod en flere hundrede meter dyb afgrund ned til Rabots glacier, så jeg måtte igen mane alvoren frem og brutalt bremse deres kådhed.

De fik syn for sagn, da vi kom helt op og satte os i rad og række midt oppe i himmelrummet. Nu og da fejede blæsten en flig af tågebanken væk fra omgivelserne og åbenbarede derved, at vort ryglæn var selve overhænget. Omkring os voksede fra tid til anden en sort bjergtop eller mørk klippekam ud af en sky for kort efter igen at synke ned i mælkehvidheden.

Vi var højest i Sverige. 2123 m o. h. Man kan i sigtbart vejr overse $^1/_{11}$ af hele Sverige eller lige så meget som Schweiz eller Danmark, men det er sjældent, at man får held til det.

Kulden satte en grænse for opholdets varighed deroppe. Vi søgte ned til »toppstugan« for at varme os ved en kop kaffe og styrke nerverne til den bratte nedstigning gennem kløften. Det var det mest eksponerede, der forestod, for det er meget sværere at komme ned end op.

Hvis nogen var bange, så havde jeg alternativet »vestre leden«, som imidlertid er en meget langvarig og kedelig omvej i overvejende blokmark, omend ganske ufarlig.

Men ingen lod til at lade sig afskrække. Nu skulle vi igen til at skifte teknik. Af hensyn til stenslag delte jeg holdet, således, at de sidste fem mand kun måtte bevæge sig, når vi andre 6 var uden for deres faldlinie.

Som en sejg plastisk masse slimede jeg mig nedad på ryggen med vekslende støtte på håndflader og fodballer fulgt af den 12-årige i nøjagtig de samme bevægelser som mine. Efter et kvarters forløb standsede jeg op på en nogenlunde tilforladelig afsats, så at de resterende fem mand kunne komme igang med nedstigningen. Min opmærksomhed blev fanget af Holtespejderen, som forekom mig noget usikker. Han klæbede ikke til klippen som de andre, og jeg var ikke i tvivl om, at han var ved at blive svimmel, for han var i færd med at vende sig om på maven, og så er det først rigtig galt fat.

Jeg sagde til Bjarne i mit hold: »Gå op og vis ham, hvorledes han skal bære sig ad. Slå ham ned om galt skal være, eller bedøv ham på en aller anden måde, hvis han ikke makker ret, for han må fremfor alt ikke rejse sig op.«

Heldigvis faldt Holtespejderen til ro ved Bjarnes egen ro og sikkerhed. Bjarne viste ham hver eneste fornøden bevægelse og ledte ham langsomt og trygt ned til vort stade. Så var det overstået, og han fik endda lyst til at fotografere.

Resten af nedturen forløb glat og uden ophidsende situationer. Da vi kom ned til hylden, forekom den os så sikker som en landevej; i den grad var vi i de forudgående timer blevet vænnet til det afgrundsdybe.

Bjarnes regnfrakke lå der endnu, og han vovede sig ned i nærheden af den til halvanden meters afstand fra det store intet og fik lirket den i behold; og det var den eneste gang, hvor jeg savnede et reb.

Da vi igen var ude på Björlings glacier for hjemadgående, lå Kebnekaise solbelyst bag os. På sin vis ærgerligt, at vi ikke sad deroppe nu og fik belønningen for alt vort mas med at komme derop, men klatringen i kløften var trods alt den store oplevelse — det var hele Lapplandsturens klimax for de udvalgte få.

Toppstugan i 1940 m's højde.

Den RIGTIGE bus

En julefortælling af Cai Schaffalitzky de Muckadell

Tegninger af Aage Gotved

GUFFELSE til Bolsjeho'det!

— Hva'?

— Altså, når at du ikke ka' forstå og fatte dannevangsk, så oversætter jeg til dit fadersmål! Mad til anden styrmand og godt med svesker!

— Er han lisså tossig som van'li'?

— Tyrlig! Recepten er: fifty suppe og fifty svesker, at du ve' det, »Rullepølse«!

Scenen for denne bramfri samtale var kabyssen i m/s »Cornelius« af København. Indenfor kabysdøren stod den over al beskrivelse fede og nysgerrige kok, på grund af fedelsen kaldet »Rullepølsen«, og udenfor stod messedreng Gotfred, fhv. svajer, nu overgaaet til koffardifaget, medbringende et spillende humør. og en broget buket af kraftudtryk fra svajerskarens cyklende ordforråd. Genstanden for deres samtale var anden styrmand, Johan Nelson, der var offer for frøken Amalie Hermansens himmelstormende charme, hvad hele skibet vidste besked med. De spørger, hvorfra de vidste det — simpelthen fra »Gallionstidende«, det i alle skibe eksisterende dagblad, hvis navn kommer fra de primitive klosetter i de gamle sejlskibe, helt ude under »gallionen«. Her sad man side om side, fem, seks mand høj, og underholdt sig nokså hyggeligt om dagens begivenheder og hvad der nu ellers kan falde for på en lang rejse.

»Cornelius« havde længe gået i fast kulfart og derfor ligget med regelmæssige mellemrum i Frihavnen. Ligeså snart det var fyraften, stormede »anden« i land, og i »Gallionstidende« stod der under »Fashionable News«, at målet for hans »stormen« var en ung dame, som han »gik« med — endogså »gik meget« med, uden at det dog foreløbig var bleven til forlovelse. Grunden hertil var simpelthen »andens« fænomenale forlegenhed — bevares ikke overfor folkene, her var han snarere en hård, omend retfærdig negl, nej, hans forlegenhed kom kun frem overfor det smukke køn, og det vidste alle hans kammerater og drillede ham eftertrykkeligt dermed.

Men — nu var der altså åbenbart for alvor gået »fyr« i »anden«. Det var morderlig spændende, som »Rullepølsen« sagde, og i fællig fulgte han og Gotfred udviklingen og havde bestemt at fodre »anden« saa godt som muligt. Hertil tjente efter »Pølsens« mening navnlig sveskesuppe, der var godt for forelskede, men der skulde så mange svesker i, at skeen kunde stå lodret.

»Cornelius« var lige uden for Trekroner og skulde efter udlosning i ballast til en spansk havn efter erts, hvoraf fulgte, at de regelmæssige landgange ville ophøre. »Anden« stod derfor overfor et slags rhodos, hvor som bekendt de gamle grækere tilrådede, at man skulde springe, men det var netop det, som »anden« ikke turde. Imidlertid skulde han nu i aften til foreningsbal, og dèr var der mange konkurrenter til den skønne Amalies gunst. Særlig var han bange for en ung smart styrmand fra en af Ø.K.s fine baade, for hvad kan en fyr fra sådan en paradebåd ikke afstedkomme, når hans skib ligger i dok hos Burmeister i hele tre uger? Det er slet ikke til at overse!

»Cornelius« var udlosset inden udskejning, og kl. 18 strøg »anden« i land, fulgt af besætningens beundrende blikke. Han var en køn fyr — man bærer naturligvis ikke tilnavnet »bolsjehovedet« for intet, thi bolsjer er jo baade fint kolorerede og dejlige at smage paa. Dobbeltradet blåt jakkesæt, grå hat og noget vældig fint hårvand, der duftede flere sømil bort »i en mørk nat med klar luft«, som der står i de internationale søvejsregler. Vilde han fri og komme hjem som en »nyudsprungen rose« — udtrykket var »pølsens« — det var minsandten lige så spændende som at tippe Newcastle mod Wolwerhampton!

Lidt over midnat kom han tilbage, men ved det svage lys ved landgangen kunne Gotfred — der var bleven oppe af nysgerrighed — ikke se, hvordan hans ansigtsudtryk var —, at det ikke var muntert, kunne han imidlertid slutte af det tonløse godaften, og rigtig til køjs gik han heller ikke, for lyset blev ved med at brænde i hans kammer. Gotfred — ja Gotfred modstod derfor ikke at kigge igennem nøglehullet! Det er ikke pænt at kigge igennem sådanne, og Gotfred kunne heller ikke lide det, men han syntes bestemt, at der var »flyvefiske på taget« — det var nu hans udtryk for »ugler i mosen« — og derfor kiggede han.

Han så styrmanden sidde og grifle ivrigt og så endelig rejse sig og vandre rundt i kammeret, mens han, ja, altså regulært stønnede. Hvad var der dog i Vejen? »Skal jeg sende det af sted?« — »Anden« talte med sig selv, som mange mennesker gør, når det kniber. »— Åh, bare jeg turde! For hvis hun siger nej — åh jeg er fejg, fejg som en slagter« — her må det naturligvis bemærkes, at han mente som en slagterhund, for slagtere er, som vi alle ved, modige som løver! — »Nej, jeg tør faktisk ikke, jeg vil, ja jeg vil sove på det — hvis jeg altså da kan«. Nøglehullet afslørede, at han gik til køjs,

Gotfred — ja Gotfred modstod derfor ikke at kigge igennem Nøglehullet!

Men det sværeste var nu alligevel at holde kajen for »pølsen«, der ligesom vejrede, at der var noget på »lejderen«.

og at der tilbage på bordet lå noget, der lignede et brev. Mere kunde Gotfred ikke se, og så strøg han også i kanen.

Da klokken var 7 næste morgen stod Gotfred uden for »den gamles« kahyt og pudsede. Pludselig kom indehaveren farende ud. »Stik ned til »anden« og få ham ud af køjen. Han skal komme op til mig i løbet af nul komma fem, for han skal op i rederiet efter en vigtig besked, jeg har fået. Kvik på neglene — vi skal sejle klokken 8«. Gotfred for af sted som et »velsmurt« lyn, og »anden« kom op og ind i en bil i en lige så »velsmurt« tilstand, for når »den gamle« ville sejle til et klokkeslæt, så — ja, så *sejlede* han, og han skulle nødig være den stakkel, der ikke var på pletten. Det vidste alle.

Gotfred listede ind i »andens« kammer — han skulle gøre det i stand, så det var ganske i sin rigtighed — og dér — ja min sandten, om han ikke dér så brevet ligge ganske åbent på skrivebordet ved siden af en frankeret konvolut med udskrift: »Frøken Amalie Hermansen. Vigerslev Allé 23.« Så havde den fejge karl ikke taget det med — eller måske havde han glemt det — men det kunne jo bringes i orden! Tiden ilede imidlertid, klokken manglede kun et kvarter i otte nu — så blev den til ti minutter i og så til fem minutter i. Nu gjaldt det om at træffe en beslutning, og det var Gotfred en mand for. Han læste lige begyndelsen af brevet for ikke at begå en fejltagelse — det undskyldte han det i hvert fald med overfor sig selv — og sandelig, om der ikke stod: »Elskede frøken Amalie. Jeg havde ikke mod iaftes til at bede Dem om at blive min hustru — — —«. Ak og ve, tænkte Gotfred, har han gået så længe, uden at blive dus med pakken — men den var altså alligevel helt vinkelret, og ud på dækket for han, slikkende konvolutten til, mens han løb hen til postkassen på kulskuret. Så slog det otte glas om bord på »Cornelius«, den gamle stod arrig oppe på broen, et langt vræl med fløjten — og dér kom »anden« i bil, lige i det øjeblik, brevet gik i kassen. »Lad gå overalt!« — og ud gled »Cornelius« med »anden« på broen som vagthavende styrmand, som han skulle efter tørnlisten. Skæbnens tunge hjul drejede roligt videre, og Gotfred fik en synkende fornemmelse i mellemgulvet. Havde han handlet rigtigt?

Klokken halv et gik »anden« af vagt og ind i sit kammer. Han ringede straks på Gotfred, der stod spændt udenfor og kom som et lyn.

— Har du ryddet op på mit skrivebord?

— Ja, styrmand.

— Lå der ikke noget — ikke noget — ja altså et brev?

— Jo, styrmand, der lå et brev med en konvolut ved siden af sig. Der stod bare på den: »Frøken Amalie Hermansen. Vigerslev Allé 23«, og så tænkte jeg, at det havde styrmand glemt. Da klokken var tre minutter i otte og styrmand ikke var kommet endnu — ja så lå jeg det li'så stille i konvolutteren og hev det i postkassen. Det dumpede ned præcis, da det slog otte glas, og den gamle var helt blå i knollen a'. . . .

— Nå, afbrød styrmanden ham, nå ja, det var — det var — men hør, du læste vel ikke i brevet?

— Nej styrmand, sagde Gotfred fromt, nej, hvor kan styrmand tro det? Det gør en gentlemand ikke, det sa'e altid svajerformanden hos Illum . . .

— Tak, men hør — nå, ja, det var forresten fornuftigt af dig, men jeg vil ikke have, at du taler til nogen om det — altså dette her med adressen — altså — nå, ja her har du en pakke »Camel« — altså fordi du tænkte dig om.

— Tak styrmand, sagde Gotfred og tøflede lettet af. Han følte sig allerede som en lille Vorherre — det pilleri med nøglehullet — og den hvide løgn med, at han ikke havde læst i brevet — forsvandt fuldstændig. Han havde jo faktisk reddet de to barnerumper! For — se'føli' tog pakken ham! Hun måtte jo være »oval« i Ho'det, hvis hun ikke tog sådan en præmiegøg! Men det sværeste var nu alligevel at holde kajen for »pølsen«, der ligesom vejrede, at der var noget på »lejderen«. Det skal imidlertid siges til Gotfreds ros, at her trak han grænsen til trods for, at »pølsen« stillede ham de mest udsøgte kulinariske nydelser i udsigt. Man er vel nok en gentlermandsling, sel' om man kun er messedreng på en kulslæver!

Så travede den lille »Cornelius« gennem Kanalen, over Biskayen og op ad Guadianafloden til Pomaron, et af de tristeste steder i denne verden. Det syntes »anden« i hvert fald og bragte både postkontoret og konsulen — der begge kun kunne »hablar español« — til fortvivlelse med sine spørgsmål — på engelsk! — om der ikke var noget brev til ham. »No señor, ninguna cosa« hed det, og det var det eneste spansk, »anden« forstod, for det betød »ikke et klap, min herre!« Endelig var så skuden lastet, af sted gik det atter ud i Atlanten, og hvileløs vandrede den arme styrmand rundt på dækket, mens de andre sad og spillede kort. Jo længere de kom nordpå, des mere følte han en uimodståelig trang til at tale med nogen om sagen — bare tale! — men med kammeraterne kunde han ikke indlade sig, for de vilde bare »drive« med ham. Så endelig en morgen, da han var ved at tørne ud, kom Gotfred ind. »Godmorgen«, hilste han høfligt »,jeg sku' baresens pudse styrmands »violinkasser« — en hentydning til »andens« ikke helt aristokratisk små fødder og deres hylstre, noget, der ellers vilde være bleven belønnet med en skarp reprimande, men som nu gled af på ham som vandet på en gås.

— Hør nu Gotfred — du husker jo det brev — det der — ja altså det, du lagde i Postkassen i Frihavnen?

— Nemlig, styrmand! sagde Gotfred opmuntrende.

— Du så vel på adressen — det var — —.

— Ja, det var til styrmands forlovede, sagde Gotfred, der tydelig forstod, at den arme mand måtte have luft, og gav ham stikordet. »Det var til frøken Amalie Hermansen — jo, den var helt vinkelret, styrmand!«

— Naa, ja — men det var nu ikke til min forlovede — altså frøken Hermansen er ikke min forlovede, desværre ikke.

— Ih, ja, men så bli'er hun det! Styrmand, der ser så godt ud, sagde Gotfred trøstende.

— Nej, men hør nu, Gotfred, du er jo en flink dreng — se det var jo sådan, at jeg fik ikke noget svar på brevet i Pomaron, skønt jeg havde bedt så mindelig derom. Nu er jeg forfærdelig urolig, for der er jo så mange, der beundrer frøken Hermansen, forstår du. Og — ja måske har hun taget en anden, og det kommer jeg aldrig over, Gotfred — aldrig, forstår du. Det er frygteligt!

— Åh, det skal styrmand ikke hænge med grammofonen for! Der er så mange kønne pakker til — det sa'e svajerformanden hos Illum altid. Jeg har sel' set de fineste pakker, når jeg spænede op i burgøjserkvartererne! Men, han sa'e osse, ham svajerformanden, at der kommer altid en bus efter den, man har mistet. Det gælder bare om at nappe den ret'tie'! Og gør man ikke det, så ska' man stå ud li'e

med det vuns. Se, der hos Illum, der ha'de de jo deres privumse stoppested ude i Østergade, og der stod der altid en masse og ventede, så man ikke altid ku' se skiltet på bussen, og så man sig ikke for, ku' man komme op i en bus, der gek te' Vanløse, skønt man sku' har ver'ret te Fres'ber', og som kom lie etter den første. Hvis man kom i den gale, sku' man bare hoppe a' ved Tiverli og saa tyve sekunder et'ter, saa kom den ret'tie' bus — og det er præcis li'e det samme me' pi'erne. Baresens la' den gamle drive a' for sønden vande og hamstre den næste. Det sa'e svajerformanden, og han vidste besked, for han ha'de væ't forlovet fem gange. Nu stod han og ventede paa den ret'tie' bus. Al'så!

— Ja, tak, Gotfred, det er pænt af dig, at du vil trøste mig. Men — nå, ja, jeg tager aldrig den anden bus, som du siger. Det ved jeg!

Ih, hvor var det svært at holde tand for tunge til »Rullepølsen«. Han kunne også lugte, at der var »flyvefisk på taget« — det kunne for den sags skyld hele skibet. Men Gotfred lukkede munden til en smal sprække, og det var også nødvendigt, for alle vidste jo, at han gik ind og ud hos »anden«.

Juleaftensdag klokken 4 om morgenen var »Cornelius« i sigte af »den lange jyde«, og alle regnede med at kunne være i havn til juleaften, hvis der da ikke kom noget i vejen — og hvad skulle det være? Svaret kom lige, da de skulle passere fyrskibet, og var en fed, klam tågebanke, der kom nordfra og indhyllede hele skibet fra for til agter. Humøret sank under nulpunktet på hele besætningen, men foreløbig gav den gamle oppe på broen ikke op, men holdt, trods søvejsreglernes påbud, fuld fart på kareten med kurs på Anholt fyrskib. Der var ingen modgående trafik, men ude om bagbord havde de hele tiden en dyb fløjtetone. Det måtte være en damper, der var kommen nordfra ind i tågen, og som sagtens skulle præcis samme vej, som de. Den gjorde også samme fart som »Cornelius«, for pejlingen »trak« ikke en grad, og det var næsten hyggeligt at have den som ledsager. Men da de langsommeligt havde tudet sig forbi Anholt Rev — med en »narrow escape« i sidste øjeblik ude ved selve fyrskibet — gav den gamle op. Det var for risikabelt at fortsætte sådan, det var både brandtykt og brandmørkt, og klokken 14 slog han langsomt og gik ned paa otte knob. Kammeraten ude om bagbord gjorde det samme.

»Gnisten« havde imidlertid fået forbindelse med den fremmede damper og fået at vide, at den hed »Alix«, kaptajn Hermansen, og kaptajnen på »Cornelius« sendte en times tid efter telegram med tak for følgeskabet. »Nu ankrer vi. Juleaften er jo alligevel røget, så vi kan lige så godt stikke os her, til det klarer«. Den fremmede kaptajn svarede »o. k.«. og så gik begge bådes ankre, så nær ved hinanden, at det kunne høres i dem begge.

Humøret var nu under nulpunktet på »Cornelius«, men »Pølsen« trøstede de sørgende — han havde dejlig flæskesteg fra »frikadellen«, efter kunne der komme æblekage, og der var bajere nok at tage af. Søfolk tager livet, som det falder — ellers kunne de gå i Land med det samme — og julemiddagen stod netop på bordet, da det minsandten klarede. De så tydelig den anden dampers Omrids komme frem — ny båd, så det ud til, samme størrelse som de selv — og så fik kaptajnen på »Cornelius« en bølge oppe i hjernen. Det var jo døddamstille, og de lå ikke længere fra hinanden, end de med lethed kunne hale på siden, når de stak kæderne ud til tamp. Friskede det, så kunne de jo bare hale hjem — det var lige saa godt at fejre julen sammen, der var jo to frie helligdage bagefter, og klarer det, når vi hjem til kirketid i morgen. — »Anden«, tag prammen og ro over til »Alix« og foreslå kaptajnen det derovre!

Det var jo en brandgod idé — og folkene lo og drillede kokken med, at »Alix« nok havde mere kræs på bordet, end han kunne sætte. Alt imens satte »anden« den lille pram, der stod agterude på dækket, i vandet og tog Gotfred med — det plejede han efterhånden, når der var noget på færde, og Gotfred var efterhånden bleven en ren danmarksmester i at vrikke en pram.

— Alix, ohøj! prajede styrmanden. Kan jeg komme op med en besked fra kaptajn Jensen på »Cornelius«? Det varede et par sekunder, så kom svaret, og til hans uhyre forbavselse var det en ung frisk pigestemme, der lød: — Kom bare på siden, der hænger en lejder ud, så skal jeg varsko Far! — Han *kendte* jo den stemme — men det var jo umuligt — men inden han kom længere, bumpede prammen på siden, han entrede op ad lejderen og så — ja, hvad så han? — i hvert fald måtte det være et synsbedrag. Thi midt i den elektriske sol stod frøken Amalie Hermansen ganske rolig og lod ham komme op. Da han satte foden på dækket, sagde hun med en lille latter: — Goddag, styrmand Nelson. Tak for brevet — jo det vil jeg gerne!

— Hva' hva', stammede »anden«, og den unge piges latter fik en let spottende klang:

— Det lyder ikke særlig begejstret. Men lad mig alligevel pænt og velopdragent svare på Deres frierbrev. Jo tak, jeg vil gerne være Deres kone, hvis De da ikke har glemt mig i mellemtiden og taget Dem en anden!

Den arme styrmand Nelson stod, som om han så et åndesyn, men nu var Gotfred kommen op fra prammen, og han tog som sædvanlig affære for sin herre og mester.

— Han forstår det slets ikke, frøken, sagde han indtrængende, han har væ't helt bimmelivums, for a' han ikke fik noget svar fra frøkenen.

— Nåe, lo frøken Hermansen, jo se, du ville jo ikke erklære dig den aften, vi skiltes, og da jeg kom hjem, havde mor fået et telegram fra far. Han havde lige fået en ny båd, og rederiet havde inviteret mor og mig med på dens jomfrurejse. Den lå i Esbjerg, og vi kunne lige nå den med »Englænderen« næste morgen. Så da dit brev kom, var vi væk, og jeg fik først brevet i Edinburgh. Jeg svarede til Pomaron — men det brev har du altså ikke fået — det kunne jeg nu nok regne ud — og så var der jo ikke andet at gøre end at vente, til vi begge kom hjem. Nå, det blev jo tidligere, end jeg havde ventet — og nu har du fået dit svar. Men se nu at få dit mæle også — og så værsågod og kom ned på dine knæ, din fejge karl, og fri ordentlig, dette her med brev er ikke det rene væsen!

— Hvad i alverdens riger er det, der foregår her? lød i det samme kaptajn Hermansens stemme ude fra mørket om den elektriske sol. Styrmanden svarede ikke — men atter var det Gotfred, der greb tøjlerne. — Vi er ved at fri, kaptajn! De må ikke afbryde ham, for så går han i stå igen.

Resten af historien kan enhver tænke sig til. Det endte naturligvis med kirkebryllup og alt, hvad der hører til kuverten. Gotfred var oven i købet »anden«s bedstemand, for han havde ingen familie i nærheden — eller i live. Da styrmanden med bruden under armen gik ud af kirken, vendte han sig om i døren til Gotfred — de kom i kølvandsorden, naturlig orden, så han var ligeved — og sagde:

— Nå, Gotfred, kan du se, det var alligevel den rigtige bus. Vi ventede ikke på den næste!

Gotfred var efterhånden bleven en ren danmarksmester i at vrikke en pram.

Gammelnordisk Jul

Af Chr. Rosenmand

LYS og mørke har altid kæmpet mod hinanden i folketroen, i kort skift som dag og nat, i lange som sommer og vinter. I mørket regerer to slags væsener, dels slægtens døde, dels vætterne, d.v.s. trolde, nisser, hekse, feer, alfer, helheste, gravsøer, kirkelam, huldrer, lygtemænd o.s.v. Slægtens døde levede ganske som de levende, blot kunne de ikke formere sig. Men det kunne vætterne: de har nemlig ikke haft nogen god og lys tid her i verden, derfor må de have mulighed for at få afkom i deres mørketilværelse.

Hele denne dødeverden tåler ikke lyset. Tusindtallige sagn fortæller herom. Ridder Åge i folkevisen må ned i graven, inden hanen galer, og de underjordiske må ind i højene inden daggry.

Men til gengæld kræver dødeverdenen mørket for sig. En bonde, som aldrig kunne få bestilt nok, jog i høstens tid på sine folk, og dog manglede en lille plet korn ved aftenstid. Efter maden, da mørket faldt på, gik han med leen i hånd ud på marken for at tage de sidste skår; men næppe havde han fået begyndt, før han hørte en skringrende stemme:

Dagen er din, natten er min,
il hjemad, saa hurtigt du ævner,
jeg ellers for dommen dig stævner.

Det er gammel tro i Danmark, at når solen er under synskredsen, har mennesker ingen ret mere uden for hjemmets døre. Solens opgang og nedgang sætter skel mellem to riger, der tilhører hver sit fjendtlige folk. Sker der overgreb, bliver det straffet.

På lignende måde forholder det sig med det lange skift. I årets lyse tid, når aftenrøde og morgengry næsten kan række hinanden hånden, ligger de døde stille i deres mørke, kolde boliger under jorden, og vætterne gemmer sig i hulers og bjergkløfters mørke. Men når mørketiden nærmer sig, og vinternattens herredømme vokser, lister de døde sig frem, og vætterne holder fest i mørkets verden.

Midt i mørketiden har nordens folk i umindelige tider holdt julefest. Den kristne jul er imidlertid ikke nogen oprindelig julefest. Da kristentroen trængte frem her mod nord, traf den på en lystig fest i vinterens hjerte: en glædesfest over det tilbagevendende sollys, og særdeles fornuftigt omskabtes denne hedenske glædesfest til en kristenfest ved at forædle glæden over solen til glæden over solens sol fra Bethlehem.

Julebagning efter en billedalmanak fra året 1399

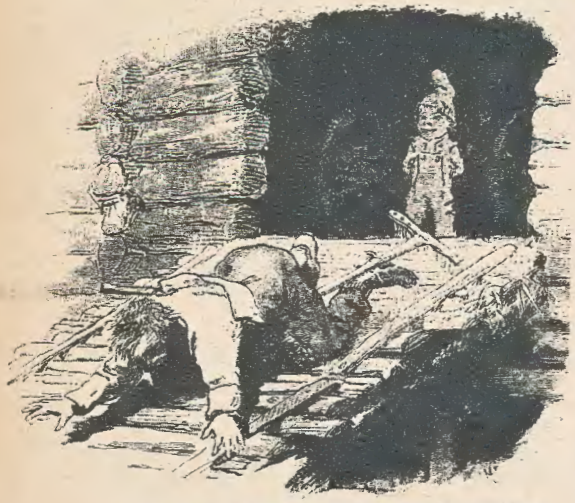

De usynlige væsners gentjeneste. Efter Olaus Magnus år 1555.

Men heller ikke den hedenske solfest er den oprindelige julefest. Bag solhvervsfesten finder vi umiskendelige spor af den ældste fest, der overhovedet kendes: Festen for mørket, d.v.s. festen for, hvad mulmet har slugt og den sorte jord rummer: de døde. Dem vilde folk gerne stå på en god fod med, hvilket var nødvendigt, da de efter den ældste sagnoverlevering var onde; de glædede sig ved ødelæggelse. Welhaven har ramt ældgammel folketro dybt i sit digt Asgaardsrejen:

Lydt gennem luften i natten farer
et tog på skummende, sorte heste;
i stormgang drager de vilde skarer,
de have kun skyer til fodefæste — — —
Asgaardsrejen i Fylking rider
ved høst og vinter, i barske nætter;
men helst den færdes ved juletider,
da breder den fest hos trolde og jætter,
da stryger den lavt over eng og sti,
og farer den larmende bygd forbi,
da vogt dig, bande; hold skik og orden,
thi Asgaardsrejen er snart ved gården.

Det var en almindelig tro i Norge, at Asgaardsrejen, dødningeridtet, for ind i bondens hus og tog hans ejendom. Derfor tegnede man kors over alle døre, lagde stål i brønden og skar kors i tappen i øltønden i kælderen. Af den grund vilde Rejen gerne have en kristen mand med sig, som ikke frygtede korset. I Hallingdal stod en mand og vaskede sig juleaften, uforsigtig vendt mod nord i stedet for mod syd, og tilmed havde han glemt at korstegne vandet; så tog Rejen ham, barhovedet og trøjeløs, som han var, og brugte ham til at tappe øl og andre korsede drikkevarer til dem. 20 dage beholdt de ham i det fæle ridt, og hver juleaften i mange år hentede de ham til de 20 dages tjeneste, indtil han fandt på at skære et rundt hul i et fladbrød og stikke hovedet derigennem, saa brødet lå på skuldrene, så kunde Rejen ikke se ham.

De døde havde også fingrene ude efter de levende andre steder, selv i kirken, hvor de døde holder deres gudstjeneste julenat. En enke ville i kirke julemorgen, stod tidligt op og så, at det lyste ud af kirkens vinduer og skyndte sig til kirke. Hun satte sig på sin vante plads, men kendte ingen af kirkegængerne; blege og underlige så de ud. Præsten kendte hun heller ikke, og dog syntes hun, hun havde set ham før. Han prædikede udmærket, men der var så stille, at hun blev angst. Da salmen begyndte efter talen, hviskede en kone ved siden af hende i hendes øre: Kast kåben løst om dig og gå, for hvis du bliver her, til det er forbi, gør de ende på dig — det er de døde, som holder gudstjeneste. Enken så på hende: det var hendes nabokone, der var død for mange år siden. Hun gjorde som anvist og gik sin vej, men da syntes hun, de greb efter hende allesammen, og benene skælvede under hende. Da hun nåede ud på kirketrappen, mærkede hun, de tog hende i kåben; hun slap taget og lod dem beholde kåben og skyndte sig hjem. Da hun var ved sin dør, slog klokken eet; hun var halvdød af angst. Om morgenen, da folk kom i kirke, lå kåben på kirketrappen, slidt i tusinde stykker. Sagnet kendes i variationer hele norden over, med dets sammenblanding af hedenske og kristne bestanddele, et vidnesbyrd blandt mange om den ældgamle nordiske folketro med dens dybe frygt for de døde, der er særlig aggressive ved juletid, når mørket er tættere og natten længst.

Men i andre sagn, formentlig yngre, er de døde magter stilfærdige, ja endog godlidende, hjælpsomme og taknemlige. Ved juletid ville døde gerne besøge deres hjem og de levende gerne modtage dem hensynsfuldt. De måtte endog få et bad. Vore forfædre elskede deres dampbad i de primitive badstuer, hvor man slog vand paa opvarmede sten og gassede sig i dampen. Og når man så havde badet juleaftens eftermiddag, skulle den, der sidst forlod badstuen, fyre dygtigt, så varmen kunne holde længe, så de tidligere slægter julenat kunde tage sig det ønskede bad.

Men de tog også hele deres tidligere hjem i besiddelse julenat. Og de levende gjorde alt, for at de kunne befinde sig vel, havde ordnet pyntelige stuer, sørget for lys, varme og mad. Så samles slægtens døde i det gamle hjem. Bålet blusser på arnen, bordet står dækket med juledugen, lysene er tændt, og der står megen og

Det gælder om at holde sig gode venner med nisserne, ellers bliver man måske smidt ud.

god mad og drikke fremme. Tilmed er stolesæderne nøje afstøvet med et hvidt, rent linklæde, inden folk gik i seng, for hvis der julemorgen findes jord eller sand på nogen af stolene, ved man jo, det er noget, den døde har efterladt, og at den, hvis stol det er, skal gå bort inden næste jul. De døde fører deres sædvaner med sig i det hinsidige, også glemsomheden. På en gård havde en af de tidligere beboere glemt at vende tilbage til jorden i rette tid og slap derfor ikke ind på kirkegården, men måtte hele juledag blive siddende i en brændestabel, lige til næste midnat. Alle kirkegængerne så det selv!

I Danmark synes folketroen om de dødes besøg i hjemmene julenat næsten at være glemt. Dog huskedes det indtil vor tid på Bornholm, at man har ladet bordet blive stående dækket julenat over. I Nordjylland forlangte genfærdet nadver både jule- og nytårsaften, noget af maden, der kunne hensættes til ham i rendestenen i bryggerset. Det larmer og tumler både i gårdene og kirkerne med sang og klang; eller den afdøde herremand kommer kørende i sin hængende karm med kusk og tjener, mens alle porte og døre springer op. Julenat tærsker genfærdet i gårdens lo. Rundt om rejser sig det liv, som ellers tænkes bundet til gravene; de døde søger til det gamle hjem og de kendte steder.

I Island indbød man de døde til at

En julekage fra år 1637. Efter et brødstempel i Nordiska Museet i Stockholm.

komme. Husmoderen tændte lys i hver en krog, så der intetsteds kunne falde skygge, hvilket var meget vigtigt. Alle døre skulle stå åbne. Så gik hun rundt i huset og sagde: Kom, som komme vil; rejs, I, som rejse vil; kun må I ikke volde mig og mine mén! Denne indbydelse sagdes at gælde alferne, hvilke dog vistnok i længst svunden tid i Island har været opfattet som de afdødes sjæle.

Undertiden kunne de levende overvære disse natlige gilder. En bondedatter i Island blev hjemme julenat, da de andre drog til kirke. Hun fulgte ritualet: gjorde rent, tændte lys og indbød. Så tog hun en gudelig bog, som hun blev ved at læse i, til det blev dag, og blev ganske stille sidende uden at efterkomme de natlige gæsters indbydelse til at modtage smykker og danse med dem. Da hun gennem gluggen så det lysne i øst, udbrød hun: gudskelov, nu dages det. Så ilede gæsterne bort og efterlod alle deres kostbarheder.

Også vætterne ville man gerne gøre noget for. De fik mad. Her i Danmark fik i en sen tid kirkelammet, der holder til på kirkens hvælvinger, sit brød og sin rene halm juleaften. Og nissens grød er jo kendt helt ned til vor egen tid. Heller ikke den livløse natur med dens hemmelighedsfulde magter blev glemt. I Norge bragte man mad til gårdens nærmeste store træ og overgød dets rødder med mælk eller øl. En gammel, hul eg ved Hillerdalsvandet i Nedre Telemarken får muligvis endnu hver juleaften sin part af julegrøden.

Ugudelige, der til straf for at have danset i den hellige julenat, fordømtes til at danse hele året igennem.

Et kendetegn for julens ældgamle fest, lige fra hedenskabets tid, er julefreden. Oprindelig var det vel, fordi man var bange for åndeverdenens væsener, og derfor ville man vise sit fredelige sindelag overfor dem ved juletid, når de huserede værst. Senere, da mørkefesten gik over til at være en glædesfest for solens tilbagevenden, faldt det naturligt at yde fred over for alle Omgivelser, ikke blot mod de døde, men også mod de levende, både mennesker og dyr. Og da den kristne julefest satte ind med sit mægtige »fred på jorden«, udbyggedes julefreden yderligere, men samtidig levede hedenske overleveringer siden under kristent dække, så overtroen blomstrede.

En ældgammel vedtægt var det, at under julefesten skulle al ufred hvile og blodig kamp være strengt forbudt. I hedensk tid mødte man ubevæbnet i gudehovet til den store midvinterfest. Og fra middelalderen kender vi den berømte »Gudsfred«, som ikke måtte krænkes. I Norge var julefreden lovfæstet fra 21. december i 3 uger. Enhver voldsomhed begået i denne periode straffedes dobbelt. En idé for Steincke! Hele Norden over gjaldt det, at i juletiden skulle alle retstrætter hvile, kun det nødvendigste arbejde foretages i hjemmene, som kvægets fodring og den slags. Særlig sky nærede man for arbejder med hjullignende, omdrejende bevægelser, som at spinde, vinde garn, bore. Man troede nemlig, at solen julen igennem holdt sig i ro, og intet andet måtte da heller gå rundt. En forfatter fra c. 1700 fortæller, at en kone, da hendes pige før helligtrekonger ville sætte sin rok i gang, råbte: For Guds hellige døds skyld, spind ikke nu — jeg har kun een ko; den vil jeg ikke miste!

Julefreden strækker sig også til stalden. Juleaften fik kreaturerne et særlig godt foder. Bonden forklarede undertiden dyrene hvorfor. Og om natten, i Frelserens fødselstime rørte sig et ejendommeligt liv i stalden. Så rejste kvæget sig op og fik menneskeligt mæle. Men da en mand på Sorøegnen gemte sig i stalden for at overvære den sjældne begivenhed, blev han hele julenat kastet fra væg til væg, og »det var ikke kvæget, der kastede med ham«. Men fra Jylland berettes det dog, at den, der forstår hebraisk, kan tale med dyrene i stalden julenat. Smuk er også den udbredte overlevering om, at dyrene julenat knæler og tilbeder Frelseren, der jo fødtes i en stald.

Også lænkehunden mærkede julefreden; den blev løst, kom med ind i stuen og fik lidt af alt, hvad der var på bordet, på sin tallerken, endog rødbeder. Og selv himlens fugle fik at vide, det var jul — vi sætter jo endnu juleneg op til dem.

Det er gået dybt i de nordiske folks sind, at julefreden var et krav til alle. De oprindelige frygtmotiver er i den kristne tid forædlet til opfattelsen af, at det var Guds vilje, der skulde respekteres. Selma Lagerlöf har gravet i gammelfolkelig tankegang i sin novelle »Gudsfreden«, der fremstiller skyldfølelsen hos mennesker over, at julefreden er brudt. Den stovte, gamle Ingmar går juleaften op i skoven for at hente birkeris til julebadningen, men forvilder sig i snestormen, finder ind i et bjørnehi, hvor bjørnen gør plads for ham og fortsætter sin afbrudte vintersøvn. Juledag fandt Ingmar hjem til sin gård, spiste og drak, tog sine sønner med sig og drog til skovs, for det kunne ikke gå an at spare en bjørn, der før eller senere vilde få smag for kød. De fandt hiet og gjorde bøsserne klare. Men pludselig kom bjørnen farende ud, gav Ingmar et dræbende dask af sin vældige lab og for ind i skoven. Så forstod de: dette var straffen for den brudte julefred; dyret havde holdt den, men mennesker ikke. Enken og sønnerne bøjede sig under brøden: Begravelsen blev paa en hverdag; der blev intet gravøl, intet ligfølge, ingen klokkeringning, ingen sølvplade på kisten. Enken sagde til provsten: »Om julen har Gud sat fred mellem dyr og mennesker, og det stakkels dyr holdt Guds bud, men vi brød det, og derfor er vi under Guds straf.« Her er i digterisk form givet et lødigt udtryk for den folkelige opfattelse af julefreden på kristen grund som et bud fra Gud, hvis overtrædelse kræver indrømmelse og underkastelse. —

Men når så juletiden var omme, havde det også ende i gammelnordisk jul både med gæstfriheden mod de døde og med julefreden. Når Knudsdag, 13. januar, kom, var julen tilende, og så bad man de døde gæster forføje sig bort indtil næste jul.

Og med hverdagen kom den daglige strid og ufred igen. Men den gammelnordiske jul havde dog en idé: Julefreden. Hvad har vi? Det var egentlig en opgave for nutidens ungdom i Danmark at tage julefredens gamle idé op.

Og gøre den stedsevarende!

Halløj, råbte Jørgen, vil De ikke være så venlig at hjælpe os, vi har lidt havari!

Far havde ret

Af Annasofie Hermann

Tegninger af Thora Lund

De siger, der skal være nogle mærkelige fugle derude på øen, jeg kan ikke huske, hvad de hedder, men »Naturhistoriemadsen« talte meget om dem i går, sagde Jørgen.

— Nå, svarede Jette uinteresseret og kun optaget af et mærkeligt sneglehus, hun havde fundet på stranden. Hun og Jørgen var gået ud for at samle »gode naturting« i strandkanten.

— Jeg kunde godt lide at se de fugle, de er sorte, og de skal nok have nogle mærkelige tæer. Jeg tror ikke, der er længere derud, end jeg kan ro.

Jette så op fra sit fund og tog et skøn over afstanden, og da 11-årige nu engang ikke er særlig gode til at skønne afstande, mente hun ogsaa nok, at man kunne o derud uden større vanskelighd.

— Vil du med? spurgte Jørgen. Jeg kender en mand, der har en lille jolle her i nærheden, en jeg godt maa låne? Jette tænkt sig lidt om og regnede efter. Hun skulle være hjemme til middag kl. 7, klokken var ikke mere end 4 nu.

Sådan en tur kunne vel ikke tage mere end en times tid, måske halvanden, så det skulle jo nok kunne nås. Altså puttede hun sine gode »naturting« i lommen og løb med Jørgen hen til manden med jollen, som de nok måttte låne et par timer, men de måtte ikke tage for langt ud. »For langt ud« er et vidt begreb, og en ø, man kan se, kan umuligt være for langt væk, og turen tog sin begyndelse.

— Jeg tror, jeg vil være søspejder, når jeg bliver ældre, mente Jørgen og tilføjede ikke helt uden malice, det kan tøser ikke blive!

— Vel kan vi så, svarede hun arrigt, der er da søspejdere også i vort korps, men jeg er nu godt tilfreds med at være landspejder. Vores trop er god nok, men det er vist mere, end man kan sige om drengetroppen for tiden!

Nu er det ikke godt at skændes, naar man skal enes om årerne, og resultatet udeblev da heller ikke. Under de voldsomme meningsudvekslinger snurrede båden et par gange rundt om sig selv og blev drevet ud af sin kurs af strømmen, og det tog et lille godt kvarter at indhente det forsømte og at genoprette fredelige tilstande.

En tid lang roede de tavse og sammenbidte, men overvandt i det hårde legemlige arbejde den lille uoverensstemmelse.

— Jeg synes egentlig ikke, vi kommer nærmere, mumlede Jette efter lang tids tavshed. Jørgen skelede ud over skulderen og mente nu bestemt, at de var meget nærmere, for nu kunne man se nogle træer, som man ikke havde kunnet se før. Altså masede de på og prøvede at forkorte vejen med sådanne sange, de kunne huske, der handlede om sømænd og vand. Der var jo både »Fra Engeland til Skotland«, »En sjömann älskar havets våg« og »En sømand har sin enegang« — og de måtte ikke vende sig om, før de havde sunget så mange vers, de kunne huske, og nu måtte selv Jette indrømme, at de var nærmere målet, end de havde været for en halv time siden. Jette skelede lidt til sine håndflader, hvor der allerede var et par rigtig gode vabler, men det hører nu til den slags ting, man

ikke siger noget om, når man har med drenge at gøre, men hun så da, at Jørgen også skelede ind i sin højre hånd.

Desværre kunne de ikke flere sange nu, men de kunne da nogle sømandshistorier, og dem, de ikke kunne, kunne de da digte selv. Jette gjorde nogle bloddryppende historier om sørøvere. Det var af den rigtige slags med klap for det ene øje, træben, guldringe i ørerne og altid drikkende rom.

— Vrøvl! erklærede Jørgen pludselig, han havde snydt sig til at skele efter øen, inden historien var slut, og nu syntes selv han, at den ø lå utrolig langt borte. — Der er ingen sørøvere nu om stunder! Dem skal politiet nok få udryddet! Det danske politi var nu engang Jørgens stolthed og kæphest, fordi hans far var politimester i byen.

— Naturligvis er der altid sørøvere til, svarede hun lidt studs og huggede arrigt sin åre i en bølge, så det plaskede, man kalder dem maaske noget andet nu til dags. Men de spritsmuglere, din far ikke har fundet endnu, er da vel nok en slags sørøvere, skulle jeg mene!

Nu var det måske lige netop det allerømfindtligste sted, Jette der ramlede ud efter, og i løbet af nul komma nul havde de to lidt trætte børn kastet sig ud i et vældigt skænderi, et skænderi så stort og så larmende, at de slet ikke lagde mærke til, at båden stille tog en anden retning og igen gled med strømmen. I Jørgens forsvarstale hørte Jette en bunke om, hvad hans far sagde, og hvad betjent Olsen, »ham, den nye, store, flotte« sagde — og plask sagde det pludselig, og i stor fart sejlede Jørgens åre sin vej med strømmen.

De så meget langt efter den og blev begge meget blege under den solbrændte sommerlød.

— Hvad er klokken? spurgte Jørgen lidt hæst. — 6, svarede hun stille, og det begynder at blive mørkt klokken 8.

De sad stille længe og hørte på vandets plasken mod bådens sider, de syntes begge, der var en utrolig hast over den lille jolle nu. Om en time ville de vel være ude af fjorden, om de ikke havde mødt en fiskerskude inden da, og når de var kommet så vidt, ville strømmen så føre dem midt ud i Kattegat, eller var der håb om, at den ville dreje dem ned langs kysten?

— Undskyld det, jeg sagde før om politiet og alt det før om jeres trop, mumlede Jette mellem sammenbidte tænder, jeg sagde det kun for at drille.

— Åh, det gør ikke noget, du. Jeg blev vist lidt hidsig, men du ved godt, at det betyder ingenting — Har du noget, vi kunne hejse op i åren, så folk kunne se os?

Jette havde et tørklæde, som de bandt om åren, og denne rejste de som en flagstang, men der var ikke megen vind, og aldrig syntes de, fjorden havde været så tom for både som i aften. Man kunne naturligvis håbe på, at Hansen ville savne sin jolle snart, men de havde jo ikke sagt, hvor de agtede sig hen, for at han ikke skulle synes, det var »for langt ud«.

Tiden er noget mærkeligt noget, på een gang kan man synes, den er uendelig, og at den går alt for hurtigt. De to børn syntes, at de havde siddet i denne båd altid og set de strande og skove, de kendte så vel, glide forbi og forsvinde, men samtidig syntes de, at det alt for hurtigt blev tusmørke. Kun en enkelt båd var kommet ind gennem fjorden, men dels havde den en vældig fart på, dels larmede dens motor sådan, at der slet ikke var tale om at råbe den mand op, man så i bådens agterstavn. De var klare over, at blev det først helt mørkt, var deres chancer for at blive opdaget meget smaa, mange fiskerbåde kom ind efter mørkets frembrud, men de larmede alle og ville ikke kunne høre dem. De var også klare over, at det var deres held, at denne august havde så varme dage og nætter, men at de ville komme til at fryse, var der ingen tvivl om. Og deres chancer i morgen tidlig var slet ikke til at bedømme, før man så, hvor strømmen ville føre dem hen.

De prøvede at få tiden til at gå med at snakke, som de havde gjort det så ofte før, om hvad de ville være, og hvad de skulle udrette, når de blev »store«, og begge beundrede de deres respektive fædre så meget, at Jørgen skulle være noget med politi, helst detektiv, og Jette skulle være læge, men helst på Grønland eller i Midtafrika eller noget andet meget fjernt og fremmedartet. Men der var ikke rigtig interesse for emnet i dag, for det var for vanskeligt at overdøve den indre stemme, der sagde: måske bliver du aldrig stor — måske skal du aldrig blive andet end en 11-årig Jørgen eller Jette.

— Det nytter ikke noget at sidde med den åre mere, der er alligevel ingen, der i denne belysning kan se tørklædet, sagde Jørgen, lad os dele den båndlakrids, vi har, og lad os skiftes til at hvile og holde udkik.

Jørgen tog første vagt, og Jette kravlede ind under en gammel sæk, der til alt held lå i bunden af båden. Den lugtede forfærdeligt af fisk og tjære og tang i en stram blanding, men den var stor og dejlig. Jette lå og tænkte på sin far og på, at han blev så alene, hvis hun ikke var der mere. Men det var så trist, så hun i stedet for lå og mumlede inden i hovedet: »Vi vil og vi kan klare dette her! Vi vil og vi skal klare dette her!« indtil hun faldt i søvn.

Og Jørgen sad og hundefrøs udvendig og indvendig. »Det er min skyld dette her,« tænkte han, »for inderst inde vidste jeg jo godt, at Fugleøen var »for langt ude«, og hvad med Jettes far, han har jo kun hende? Min far har da både min mor og de to små!«

Det var meget mørkt nu; han var klar over, at de nærmede sig stærkt fjordens udløb, men samtidig havde han en svag fornemmelse af, at de var nærmere ved land, end de før havde været, og det gav ham et lille bitte håb som et sting i brystet, som en forhåbning, der næsten måtte kvæle ham, at måske ville de drive ned langs kysten og ikke ud på det åbne hav.

Han var meget træt nu og sad og nikkede iblandt, men han ville ikke vække sin kammerat, for hun havde det dog bedst, når hun kunne sove, og han følte det så alvorligt, at skylden for denne tur *var* hans, og han måtte tage sin tørn så længe, han kunne.

Han måtte dog have blundet noget, for pludselig vågnede han op med et sæt ved

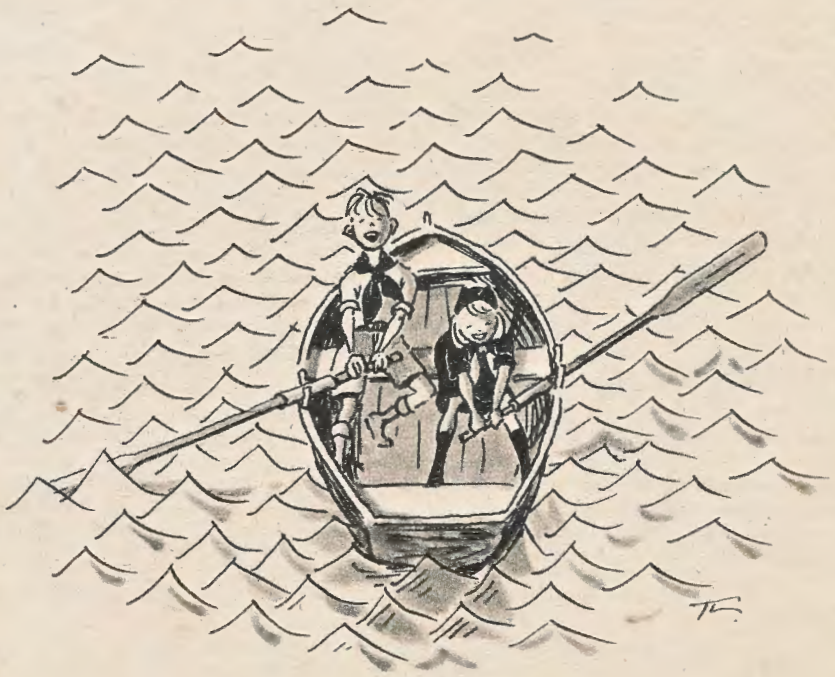

De masede på og prøvede at forkorte vejen med et par sange.

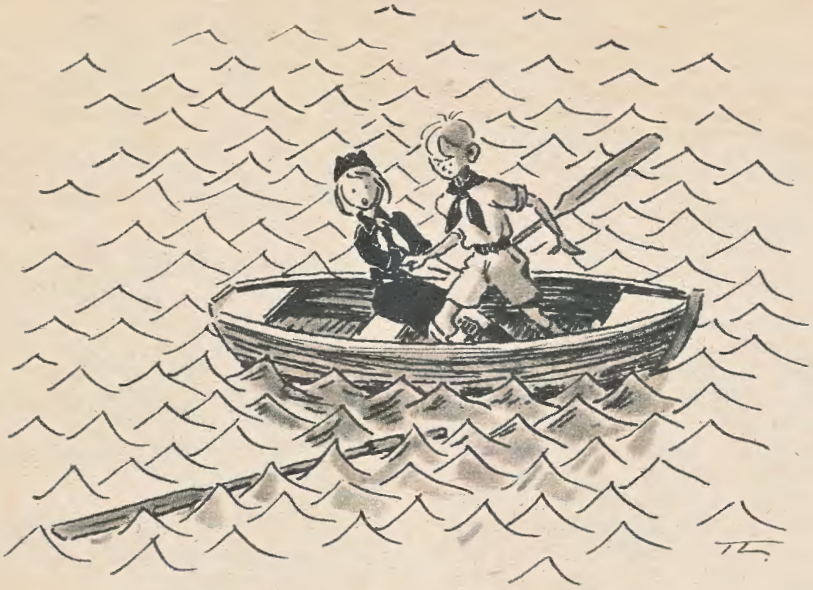

Plask, sagde det, og Jørgens åre sejlede sin vej.

at høre stemmer nærved. Han satte sig ret op i båden og prøvede af al evne at gennemtrænge mørket med blikket. Han mere anede end så, at strømmen førte jollen lige hen imod en større båd med slukkede lanterner, og han syntes, han kunne skelne 3 forskellige mandsstemmer.

— Halløj, råbte han begejstret. Jette for op og så sig forvildet om. Halløj, råbte Jørgen igen, vil De ikke være så venlig at hjælpe os, vi har lidt havari! (Han syntes selv, det lød ganske flot midt i al sin panik).

Stemmerne på den store båd, som han nu tydeligt så, og hvis ræling han kunne gribe fat i, tav, indtil en sagde: — Det er kun børn!

Det var egentlig ikke den velkomst, de to måske havde drømt om, men de glemte alt andet for dette ene, at de var reddede nu. Jette var helt vågen og klar nu. Da der ikke blev gjort nogen anstalter fra motorbåden for at hjælpe dem, råbte hun: — Vil De ikke være venlig at hjælpe os i land, helst ind til byen? De skal nok få dusør for det. Vi har mistet en åre og er drevet om siden i går eftermiddags. Jeg er Jette Holm, datter af doktor Holm inde i byen, og det er Jørgen Bang, hans far er politimester i byen.

Denne sidste oplysning fremkaldte en strøm af eder om bord i båden, og en vældig diskussion, de to af mændene ville øjensynligt lade dem ryge og rejse og sejle videre paa bedste beskub, men den tredie, som de andre syntes at have en vis respekt for, erklærede, at dette her ville han ikke være med til. Børnene syntes at opfatte, at han sagde noget om, at så måtte ruten lægges om for fremtiden, men han ville ikke være med til at lade børnene sejle videre, han ville ikke have menneskeliv på sin samvittighed. Trods den dødsens alvorlige situation, gik der et romantisk gys igennem Jette, for dette var måske netop de sørøvere, hvis eksistens i nutiden hun tidligere på dagen havde kæmpet for, — og noget i Jørgen sagde: min far havde ret over for Olsen, da han mente, at det var på disse kanter, smuglerne holdt til!

Den sidste del af diskussionen om bord på smuglerbåden blev ført hviskende. Til sidst kom den mand frem til rælingen, som børnene tog for anføreren. — Ved I, hvor I er? brummede stemmen.

— Vi har ikke kunnet se en hånd for os siden kl. halv ni, sagde Jørgen hurtigt, selv om han mente at have på fornemmelsen omtrent, hvor de måtte være.

— Mig og mine kammerater, fortsatte stemmen i mørket, har lige noget, vi skal have udrettet her på disse kanter. Vi er kun væk en halv time. Når vi kommer tilbage, skal vi sætte jer ind på kysten et sted, hvor det passer os, og så må I finde hjem derfra. Når vi kommer tilbage her, og inden vi skilles, kan vi så tale om det med dusøren.

Jollen blev bundet fast til den større båd. Der var en del diskussion om, hvorvidt én skulle blive og passe på børnene, men der syntes at være brug for alle tre mænd til det arbejde, de havde for. En lille pram sattes i vandet, og de tre mænd roede ind mod kysten. — De har bundet noget om årerne, hviskede Jørgen ophidset, man kan næsten ikke høre deres åreslag. Pludselig så de til højre for sig et mærkeligt syn. Der, hvor fjorden formodentlig åbnede sig ud til Kattegat, så de et væld af stærkt oplyste både, det var som om alt, hvad fjorden rummede af små og store motorbåde var ude i nat og så oplyste, som gjaldt det en ildregatta og ikke en fiskerfærd. Somme tider lød der en mærkelig larm, som om en eller anden råbte noget i en råber, men de var for langt væk til at kunne skelne ordene.

Der gik et lys op for børnene omtrent på en gang! — De leder efter os! sagde de i munden på hinanden. Men hvordan skulle de vise, hvor de var?

— Lad os entre motorbåden og se at finde noget der, sagde Jette. Motorbåden var enestående snavset, de havde fornemmelsen af at glide i skidt og snavs. I kabyssen havde de held til at føle sig frem til en æske tændstikker, som lettede eftersøgningerne og opdagelsesfærden betydeligt. Jette var ikke klar over, hvad det var, Jørgen ledte efter, men pludselig kom han frem med en dunk olie, han havde fundet ved siden af motoren.

I en fart krængede han det meste af tøjet af sig. — Ræk mig dunken, når jeg kommer ned i vandet og begynd, om du kan, at løsne vor båd. Jette gør som han siger uden at spørge, hun er klar over, det haster. Fra fjordmundingen hører man stadig den store, men utydelige stemme i højttaleren. Det ser ud, som om hele skaren af både skal sprede sig nu, nogle ned ad kysterne, andre skal ud på det åbne hav. Hun slider med at få jollen løs, men til sidst lykkes det. Jørgen dukker op af vandet meget lig en sæl, og nu laver han en manøvre, som hun ikke forstaar et ord af, hun ser ham sætte ild på noget, der ligner en stor sammenvredet pudseklud, og smide den af alle kræfter ud i vandet. Men kort efter forstår hun hans manøvre, hans geniale manøvre, synes hun. Fra en vældig olieplet på vandoverfladen rejser sig et vældigt bål. Hun glipper blændet med øjnene, men Jørgen springer i jollen og skubber fra.

— Jeg ved ikke, hvor nær oliepletten er ved smuglerbåden, siger han, så vi må væk, men det her bål må da kunne ses omtrent til Haparanda!

Bålet lyser vidt omkring; de ser, at stranden faktisk ikke er længere væk, end at de kunne være svømmet derind, de ser nogle mørke skikkelser inde på land bakse med et eller andet, som de har rullet ned til stranden, men pludselig får meget travlt med at rulle tilbage til skoven igen. Fjordbådene kan de i første øjeblik, blændede som de er, ikke få øje på, men snart hører de et par af de mere hurtigtgående komme denne vej.

De står op i jollen nu og skingrer ud i natten: — Hallo-o-o! Hallo-o-o! Her er vi! Her er vi!

Jørgen ligner en Tarzan, synes Jette. Han har kun bukserne på, håret hænger i en våd lok ned i panden, skæret fra det store mærkelige bål lyser i hans brune overkrop.

Den første båd, der når frem, er politiets med den beundrede Olsen om bord. — Far havde ret! råber drengen henrykt til den store betjent, og du uret; det er her, smuglerne holder til!

Den næste er toldvæsenets, og snart de mange, mange andre. Det vældige havbål er ved at ebbe ud, men alle bådene er så rigt forsynede med lygter og projektører, at det er som klar dag. Nu kommer båden med højttaleren. — Jørgen og Jette, hvor er I! raaber stemmen. — Jamen det er jo far! jubler Jette, og så sætter hun sig til at tude for første gang på den tur, og hun er meget flov over det, fordi der er så lyst, og hun prøver at skjule det i den skrækkelige, sorte og lugtende sæk.

— Det må du altså undskylde, siger hun og snøfter, jeg skal aldrig tude mere, Jørgen.

— Det er lige meget, siger han, og hans egen stemme er lige ved at være lidt tyk, men det kan være af natteluften, du er ikke som andre tøser, der altid tuder, og du kan tro, jeg vil gerne have dig med en anden gang!

Det Berlingske Bogtrykkeri A/S - København
Dybtryk

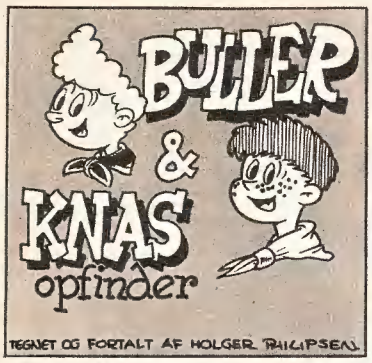

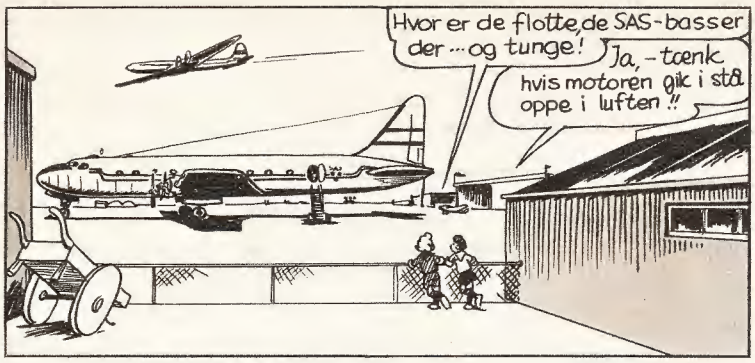

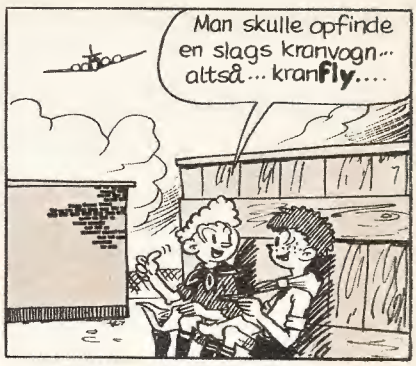

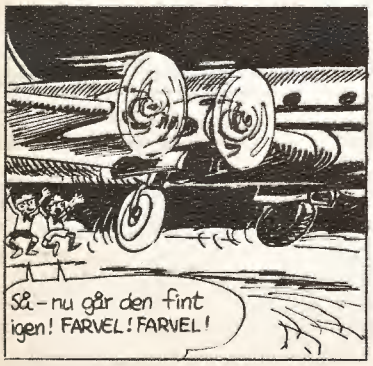

Det Berlingske Bogtrykkeri
Dybtryk

Spejdere i Sne

Spejder
Jul
1950